БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТТЫЖЫҢАР!

1925 чылда үндезилетингеН

ШЫН

СЭКП ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ СОВЕДИНИҢ ОРГАНЫ

1955 ИЮНЬ 9 ЧЕТВЕРГ № 116 (3310)

Өргээ 20 коп.

БӨГҮНГҮ СОЛУНДА:

Бүгү-эвилелдиң көдээ ажыл-агый делгелгези ажылын катап эгелээн (1 арын).

Индия республиканың премьер министри Джавахарлал Нерунуң Москвада келгени (1 арын).

М. Марташ. — Чаа-Хөл районга партия чырыдымышкынының системазынга өредилге чылының эрткени (2 арын).

Х. Өлзей. — Механизаторлар ортузунда социалистиг чарыш калбарган (2 арын).

Тайбынга ынакшылдыг бүгү улустарның эрге-ажыктарынга (2 арын).

С. Монгуш. — Чайгы чер андарылгазының темпизин күштелдирер (3 арын).

В Түметей. — Бот-онаалганы чогуур өйүнде хавырар болгаш чөп ажыглаар (3 арын).

В. Соколов. — Мал фермаларынга үчеттү бедик деңнелге тургускан (3 арын).

Варшава керээзи күштүг болуп турар (4 арын).

Совет Эвилелинге АКШ-тың көдээ ажыл-агый төлээлериниң келир деп турарынга (4 арын).

Колумбияда тараачыннарның тура-халышкыны (4 арын).

Америк генералдың Бирмага келириниге Бирманың хөй-ниитизи удурланып турар (4 арын).

Сиген кезилдезиниң болгаш силос салыышкынының белеткелин үлегерлиг чорудар

Мал ажылының продуктуларын бүдүрерин чоокку чылдарда көвүдедир дугайында Коммунистиг партияның салган сорулгаларын күүседириниң талазы-биле бистиң чуртта улуг ажыл калбарып турар. Партияның болгаш чазактың салган сорулгаларын ийи-үш чылдарның дургузунда күүседир дээш дыка хөн көдээ ажыл-агый артельдери перспективтиг планнарында боттарының бүгү курлавырларын айыткан. Ындыг аргалар биспиң областың колхозларында бар. Мурнакчы көдээ ажыл-агый артельдериниң колхозчулары МТС-терниң механизаторлары-биле кады часкы тарылганы быска хуусаада бедик агротехниктиг деңнелге эрттирип, ам кукурузаны, өске-даа мал чемнери болур культураларны тарыырын доозуп турар

Часкы тарылганы дооспушаан, сиген кезилдезиниң болгаш силос салыышкынының белеткелинче кол киээгенин салыры эң чугула. Малга быжыг чем-суурну тургузары — мал ажылын чедиишкиниг хөгжүдериниң болгаш ооң продуктулуун бедидериниң үндезини болур.

Бистиң областың машина-трактор станциялары болгаш колхозтары сиген ажаан алыышкынының машиналары, чепсеглелдери-биле багай эвес хандыртынган. Ындыг-даа өөлза, ам сиген кезилдезиниң болгаш силос салыышкынының белеткел ажылдары МТС-терде, совхозтарда чаа-ла эгелеп турар. МТС-терде сиген кезер комбайннарның, тракторнуң кожулда машиналарының бо хүнге чедир чүгле 21,4 хуузу, дырбааштарның —21,2 хуузу болгаш силос хээкчилериниң — 31,3 хуузу септетинген. Колхозтарның болгаш совхозтарның хөй кезин сиген ажаан алыышкынының силос салыышкынының машиналарын септээринче ам-даа кирбээн. Барыын-Хемчик, Тес-Хем, Кызыл районнарның колхозтары сиген кезилдезиниң белеткелин онза багай чорудуп турарлар.

Бо чылын бистиң областың колхозтары кукурузаны силостаары-биле дыка хөнүү тараан. Кукурузаны болгаш өске-даа мал чемнерин силостаарынга кыдыгларын эки дескилеп кылган силос оңгарларын колхоз, совхоз бүрүзүнге дерип кылыры чугула. Ындыг турбуже, мынчага чедир силос оңгарларын кылырынче колхозтар, совхозтар кирбээнин айтырга-ла байдал билдине бээр.

Ниитиниң малынга быжыг чем суурну тургузарда сиген кезилдезиниң болгаш силос салыышкынының бүгү белеткелин чогуур өйүнде эки шынарлыг чорудары улуг ужур-дузалыг. Ындыг турбуже, МТС-тер бөду чоруур сиген кезер машиналарның септелгезин, силос оңгарларының түүүшкүүнүн кылырын кедергей саадаын турарлар. Бо чылын МТС-тер колхозтарга 44,5 муң гектар черниң сигенин кезип, бөлүп, сараттап бээр болгаш 40 муң тонна мал чемин, ооң иштинден 6,4 муң тонна кукуруза бажын силостап бээр хүлээлгелиг.

Партия, совет болгаш көдээ ажыл-агый органнарының кол сорулгазы — бүгү сиген кезер машиналарның, силос хээкчилериниң, холдуң сиген ажаан алыр чепсекхерекселдериниң септелгезин, мал чемнери белеткээр бригадаларны четчелеп тургузарын, оларның турлагларын чепсеглээрин бо чылдың июнь 20-ге чедир бүгү колхозтарга, МТС-терге болгаш совхозтарга дооскан турарын чедип алыры болур. Ол ышкаш бар силос оңгарларының септелгезин болгаш чаа силос оңгарларын тударын июнь 15-ке чедир доозары МТС, совхоз, колхоз бүрүзүнүң чугула сорулгазы болур.

Областың көдээ ажыл-агый эргелели, СЭКП райкомнары болгаш райкүүскомнар сиген кезилдезиниң болгаш силос салыышкынының белеткелинге доктаамал контрольду тургузуп, МТС-тернин, колхозтарның удуртукчуларынга, көдээ ажыл-агыйның тускай эртемнигленинге практиктиг дузаламчыны чедирип, мал чемнерин белеткээринге чедир чаңгыс-даа машина септетинмээн турбазын дээш колхоз, МТС, совхоз бүрүзүнге хөй-ниитиниң контролюн тургузар ужурлуг.

МТС-терниң болгаш совхозтарның директорлары мал чемнери белеткээр трактор бригадаларының составын мергежилдиг механизаторлар-биле четчелээрин, оларның күш-ажылын шын организастаарын хандырбышаан үнде болгаш сезонда эдүрер ажыл нормазын доктаамал күүседирин чедип алыр кыдыр организастыг ажылды чорудар ужурлуг. Ниитиниң малынга четчир санныг чемнерни белеткээри — часкы тарылганы чогуур өйүнде чорударының харыысалгазы-биле дөмей. Чүге дээрге, сигенни чогуур өйүнде ажаан албаска, ооң шиңгээли кудулаар болгаш тараа ажаап алыышкыны-биле капсырлажыр.

Сиген кезилдезиниң белеткелин чорудары-биле кады сиген шөлдериниң дүжүдүн бедидер дээш шыңгыы хемчегларни алыр херек. Ол сорулга-биле суггаттыг сиген шөлдерин суггарар болгаш оларның хараганыг, ыыт-дажын аштаар ажылды сиген кезилдези эгелээже чедир колхоз бүрүзүнге чоруткан турар ужурлуг.

Колхозтарда сиген кезилдезиниң болгаш силос салыышкынының ажылчын планын колхозчу активтерниң киржилгези-биле кылып, мал чемнерин белеткээриниң график-планын айыткан үеларинде ыаакыла күүсеткен турарын чедип алыр дээш колхозтар даргалары, партия организацияларының секретарылары бүгү колхозчу массаларның күжүн амдыгаштан эгелээш эвилелдээри чугула. Бүгү колхозчуларны мал чемнерин белеткээринче киришпирер төлээде, колхозтарга уруглар яслилерин болгаш шөлдерин дерип тургузарынче кичээнгейни салыр херек.

Көдээниң коммунистери, колхозтарда, совхозтарда, МТС-терде партия организациялары күш-ажылчы чоннуң ортузунга организастыг, масса-политиктиг ажылды күштелдирин тургаш, сиген кезилдезиниң болгаш силос салыышкынының белеткелин чедиишкиниг доозар дээш социалистиг чарышты калбартын, СЭКП ТК-ның январь Пленумунуң шиитпирлерин амыдыралга боттандырары дээш мурнуку олуругга турҗур хүлээлгелиг.

Бүгү-эвилелдиң көдээ ажыл-агый делгелгези ажылын катап эгелээн

Колхозтар шөлүнге болган митинг

Бүгү-эвилелдиң көдээ ажыл-агый делгелгези бодунуң ажылын июнь 5-те катап эгелээн. Кол эжик аскында ССРЭ-ниң болгаш эвилелдешкен республикаларның туктары «БКАД» деп алдын демдек-биле кады кызыл тукчугаштар хатка киискип турган. Транспарантыларда — делгелгениң киржикчилеринге байыр сөстерин бижээн.

Делгелгениң байырлалдыг кетингилээн хөй муң киржикчилери болгаш аалчылар дыштаныр хүн эртенинде кайгамчыктыг сад-хоорайның делгемнерин долуп турар апарган. Чечектелип турар яблонялардың көрүштүг аяны кол эжиктен эгелээр. Долгандыр-ла часкы чараш чечектер. Делгелгениң павильоннарының архитектурлуг хевирлери чараш чаагайы-биле кижиниң болунче катап-катап-ла хаара тудуп турар.

Делгелгениң киржикчилери болгаш аалчылар дүшке чедир колхозтарның делгем шөлүн дола бергеннер. Хүндүскүүнүн 12 шакта митинг ажыттынган. Кол павильоннуң мурнунда гранит индир кырында—чазак кежигүннери, көдээ ажыл-агыйның мурнакчылары, найыслалдың партия, совет болгаш хөй-ниити организацияларының төлөөлекчилери.

Делгелгениң ажыдыышкынынга дипломаттыг корпустун кежигүннери, даштыкы чурттарның аалчылары база киришкен.

Делгелгениң кол комитединин даргазы И. А. Бенедиктов допчу чугаазы-биле митингини ажыткан. Бүгү-эвилелдиң көдээ ажыл-агый делгелгези болза, мурнакчы дуржулганы болгаш көдээ ажыл-агый эртемнериниң чедиишкиннерин өөренип көөр талазы-биле улуг төп апарган деп ол чугаалаан. Делгелге болза, көдээ ажыл-агыйны улам ынай көдүрер талазы-биле Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың салган кайгамчык улуг сорулгаларын амыдыралга чедиишкиниг боттандырар талазы-биле көдээнин ажыл-ишчилеринге дузалаар ужурлуг. Мурнакчы дуржулга, эртемниң чедиишкиннери болза, колхоз, совхоз, машина-трактор станция бүрүзүнүң эртем, албан чери бүрүзүнүң ажыглалы болур ужурлуг деп эш Бенедиктов чугаалаан.

Бүгү-эвилелдиң көдээ ажыл-агый делгелгезиниң директору академик Н. В. Ницинге сөс берген, ол экскурсантыларга болгаш аалчыларга изиг байыр чедирген.

— Бо чылын делгелге бодунуң иштикиг утказының талазы-биле дыка бай апарган деп эш Ницин чугаалаан. Ол болза, көдээ ажыл-агыйны күштүг көдүрериниң улуг программазын совет улус канчаар боттандырып турарын көргүзүп турар.

1955 чылдың делгелгезинге киржир эргеде дээш калбарган социалистиг чарыштың түңнелинде делгелгениң киржикчилериниң саны 200 муң ашкан. Павильоннарның кайызында-даа келикчилериниң мурнунда тургузукчу күш-ажылдың боттуг бүзүрелдиг түңнелдери көстүп турар.

Делгелгениң экспонаттары болза, көдээ ажыл-агыйның бүгү адырларын күштүг көдүрериниң программазын боттандырары аар индустрияның хөгжүлдезинге чедип алдынган чедиишкиннериң ачызыбиле бистиң улуг социалистиг көдээ ажыл-агыйывыстың капиталистиг көдээ ажыл-агыйның мурнунга артык күштүг чоруунун түңнелинде болдунар аргалыг апарган.

Тараанның ниити чыылдазын көвүдериниң чугула курлавырлары болза, бүгү шөлдерге дүжүттү бедидери, кур болгаш куруккан черлерге тараа культураларының тарылгаларын улам ынай калбартыры, дүжүт ажаап алыышкынының үезинде чидириглерни кызырары, кукуруза тарылгаларын шиитпирлиг көвүдериг болур. Ол курлавырларны биллилиг ажыглап турар делгелгениң киржикчилериниң байлак дуржулгазын павильоннарда калбаа-биле чырыдып турар.

Тараанның ниити чыылдазын көвүдериниге, мал ажылынга чем суурну тургузарынга бүгү тараа культураларындан эң дүжүткүр — кукуруза онза ужур-дузалыг болуп турар.

Бо чылын партияның Төп Комитединден болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинден доктааткан көдээ ажыл-агыйны планнаарының чаа системазынын улуг артык күштүг чоруу тода ажыттынып турар.

Көдээ ажыл-агыйның продуктуларының бүгү хевирлериниң белеткелдерин чорудар талазы-биле ам бедик харыысалганы онааган, колхоз бүдүрүлгезин организастаарынга шиитпирлиг күш болур машина-трактор станцияларының ролюн бүгү талалыг илередип көргүскен.

Картофельди, ногааларны, чигир свеклазын, ленну, конопляны болгаш өске-даа хөй-хөй культураларны бүдүрер талазы-биле колхозтарның, МТС-терниң болгаш совхозтарның мурнакчы дуржулгазы түс-түс павильоннарда чырытынган. Үүштерниң бедик дүжүттүг чаа-чаа сорттары-биле, чаа-чаа машиналар-биле, хөрүүнү болбаазырадырыныр, малды ажазарының методтары-биле чуртту байлакшыдып турар эртем ажылдакчыларының, мичуринчилерниң чедиишкиннерин хөй санныг көргүзүүлерде көргүскүлээн.

Мал ажылының талазы-биле чедиишкиннерни эрткен чыга бодаарга бо чылын элээн делгеренгей илередип көргүскен деп эш Ницин ооң ынай чугаалаан. Малдың бедик продуктулуунун мастерлериниң, чаартыкчы малчыннарның, зоотехниктериниң, мал эмчилериниң ажылының деңшилгелиг аргаларын көрүкчүлер өөренип ап болур. Ылангыя чылдың дургузунда инек бүрүзүнден сүт саалдазын 500 болгаш ооң-даа хөй килограмм көвүдедип болур деп чүвени көргүзүп турар.

Боттарының фермаларын делгелгеге киргилээн колхозтарда болгаш совхозтарда экономиктиг көргүзүүлер болза, чүс гектар ажыглалдыг черлерге сүттүн, эттин, дүктүн болгаш чуургаларның бедик үнүүшкүнү-биле тодаратынып турар. Көргүзүп турар малдарның иштинде эрткен чылын көргүскен чемпион рекордистерни ажып турар малдар эвээш эвес.

Үнүш ажылында болгаш мал ажылында улуг чедиишкиннер болза, механизацияның бедик деңнели-биле хандыртынып турар. Совет улетпүр көдээниң ажылышчилерин күчүлүг техника-биле чепсеглеп турар. МТС коъланында «Көдээ ажыл-агыйның механизастаашкыны болгаш электрижидилгези» деп павильонда база ажык шөлчүгештерде 1400 ажыг янзы-бүрү машиналарның, ооң иштинде 260 чаа хевирлерни делген көргүскен. Оларның иштинден чамдыызы тараа болгаш техниктиг культураларның бодбаазырадылгазын комплексилиг механизастаарынга, кур болгаш куруккан черлерни шиңгээдип алырынга хереглетинер машиналарның системазы болуп турар. Мал ажылында хөй күш үнер ажыддарны механизастаарынга хереглээр кылыр тургустуунган дыка хөй чаа машиналарны, тургузулгаларны делген көргүскен.

1955 чылдың делгелгезинге кол комитеттің путевкаларын өзугаар Совет Эвилелиниң бүгү районнарындан, областарындан, крайларындан болгаш республикаларындан көдээ ажыл-агыйның 350 муң ажыг ажылдакчылары келирлер. Баштайгы он муң экскурсантылар четкилеп келгилээн.

Даштыкы чурттардан хөй санныг аалчылар маңаа келирлер.

Бүгү-эвилелдиң көдээ ажыл-агый делгелгези болза, Төрээн чурттуң чечектелиишкини болгаш ону быжыглаары дээш демиселге боттарының бүгү күштерин берип турар совет улустуң тайбың күженнишкиннериниң тодаргай чижээ болур деп эш Ницин түңнелинде чугаалаан.

Кол комитеттің даасканын өзугаар 1955 чылда Бүгү-эвилелдиң көдээ ажыл-агый делгелгезин эш Бенедиктов ажыттынган деп чарлаан болгаш павильоннарны көөрүнче эгелеп кирерин аалчылардан дилээн.

Совет Эвилелиниң күрүне гимнизинин үнүнүн адаа-биле ССРЭ-ниң тугу кол павильоннуң кырынче көдүрүп үнген. Эвилелдешкен республикаларның туктары павильоннарның кырында кискип турар. Фонтаннарның эртинелиг аттыгышкыны бедип үнген.

Митинг төнген, ооң киржикчилери бистиң эгээртинмес чуртувуска аян-чорук кылып чораана ышкаш, совет кижилериниң сорук кирген күш-ажылының үреттүннелдерин сонуургавышаан, бир павильондан өске павильонче шилчивишаан, делгелгени көрүп эгелээннер.

Хөй-хөй экскурсантыларның холдарында блокноттар, аңаа олар боттарының баштайгы демдеглелдерин бижиирлер. Олар төрээн колхозтарынче болгаш совхозтарынче ээп чангылай бергеш, көдээ ажыл-агыйның мурнакчы дуржулгазының эртинезинден көрүп билген билиглерин үлежирлер.

Алтай крайда Рубцовск районнуң колхозтарының төлөөлери бо. Олар болза, колхозчу эртемден Терентий Семенович Мальцевтиң ажылының методу чогум чүден тургустунганын туюлунга чедир билип алырын, Мальцевтиң сүмелээни чаа чепсектерни боттарының характары-биле көөрүн күзеп турарлар. Кукурузаны—Сибирьге канчаар тарыза экил деп чүвени, кандыг сорттарны тарыырын, кукуруза баштарын канчаар сидостаарын болгаш аңаа хереглээр шагыглыг траншейлерни канчаар тударын олар база сонургааннар. Липецк областың «Петровский» деп мурнакчы свекла совхозунуң директору Иван Платонович Воловченко чигир свеклазының тарылгазын болгаш ажаап алыышкынын комплексилиг механизастаарынга үлетпүр болгаш эртем албан черлери чаа чүнү сүмелээнин билип алыксап турар.

Республика бүрүзү, край болгаш область бүрүзү боттары кайгамчык үнелиг дуржулгалыг, ол болза, чурттуң янзы-бүрү районнарының көдээ ажыл-агыйның хөй-хөй миллион ажыл-ишчилериниң ажыглалы болган турарынга баран болуп турар. Экскурсантылар «Украин ССР-ниң» павильонунга кукурузаның бедик дүжүттерин алырының дуржулгазын үр-ле таныжып көргеннер. «Таджик ССР-ниң» павильонунга хөвен ажылдакчылары хлопчатникти тарыырының чаа деңшилгелиг аргазы-биле тодаргай таныжарлар. Казах ССР-ниң болгаш Сибирьниң павильоннарынга экскурсантылар күр черлерни шиңгээдип алырының методтарын көргүзүп турар көргүзүүлерге доктаап турарлар.

Экскурсантылар өске-даа павильоннарга хөй-хөй үлегерлиг чүүлдерни тып турарлар. Чурттуң янзы-бүрү республикаларының болгаш областарының колхозчуларының болгаш совхозтарының база машина-трактор станцияларының ажылдакчыларының өөрүшкүлүг беседалары чер болганга болуп турган. Делгелгеде кирген байлак дуржулга павильоннарның делгелгелериниге мастерлериниң чугаалары-биле неметинип турар.

Хүндүскүүнүн бир шакта делгелгениң эжиктери аңаа кирерин күүсүн бүгү кижилерге ажыттынгылаан. Муң-муң москвачылар аяңнарны, шөлдери болгаш павильоннарны дола бергеннер. Москва чоогунуң колхозтрындан, совхозтарындан болгаш хоорайларындан хөй-хөй ажылчы чоннар келгилээн.

Делгелгениң «Колхозчу культура бажыңы» деп ногаан театрынга болгаш ажык эстрадага концерттер болгулаан.

1955 чылдың делгелгезинин ажылы катап эгелээн хүн байырлал болу берген.

(СЭТА).

Бүгү-эвилелдиң көдээ ажыл-агый делгелгезинге даштыкы аалчыларның келгени

Бүгү-эвилелдиң көдээ ажыл-агый делгелгезин көөрү-биле Герман Демократтыг Республиканың бирги бөлүк төлөөлери ГДР-ниң көдээ ажыл-агый болгаш ыяы ажыл-агый министри Ганс Рейхельтаге баштадып алгаш самолет-биле июнь 5-тин дүнезинде Москвада чедип келген.

Аэродромга аалчыларны ССРЭ-ниң көдээ ажыл-агый министриниң оралакчызы М. Н. Луценко, министерство черинин харыысалгалыг ажылдакчылары, а ол ышкаш Герман Демократтыг Республиканың ССРЭ-де элчин черинин кежигүннери уткуп алган.

Июнь 5-тин эртенинде Чехословакияның көдээ ажыл-агый ажылдакчыларының хөй төлөөлери база чедип келген. Ол төлөөлерни көдээ ажыл-агый министри Марек Смида баштап алгаш келген. Киев вокзалынга төлөөлерни ССРЭ-ниң көдээ ажыл-агый министриниң оралакчызы А. М. Левицкий, министерство черинин харыысалгалыг ажылдакчылары, а ол ышкаш Чехословак Республиканың ССРЭ-де онза болгаш бүрүн эргелиг элчини Я. Вошаглик олар уткуп алган.

(СЭТА).

Шылгараңгай немец чогаалчы Томас Манның төрүүнүнген хүнүнден бээр 80 чыл болганынга

Шылгараңгай немец чогаалчы Томас Манның төрүүнүнген хүнүнден бээр июнь 6-да 80 чыл болганын совет хөй-ниити демдеглеп турар.

ССРЭ-ниң чогаалчылар эвилели, даштыкы-биле культурлуг харылзаанын бүгү-эвилел ниитилелиниң баштаар черп, А. М. Горький аттыг делегей литературазының институту ол хүнге холбаштыр кежээ тургускан. Кежээни К. Федин ажыткаш, Томас Манның ажыл-чорудулгазын критиктиг реализминиң төөгү чаңчылдарының үргүлчүлекчизи, шүлүкчү болгаш публицист, сөстүң чурукчузу болгаш тайбың дээш демиселчи кылдыр долузу-биле характерлээн.

Томас Манның чаа-чаа чогаадыкчы чедиишкиннерлиг болурун кежээнин киржикчилери күүсээннер.

Түңнелинде концерт болган.

Даштыкы литератураның Бүгү-эвилел күрүне библиотеказында Томас Маннын ажыл-чорудулгазынга холбаштырган номнарның каасталгалыг делгелгези ажыттынып турар. Ол делгелгеде чогаалчының болгаш публицистиң сураглыг уран-чечен чогаалдарының немец дылдаазын орус дылда очулгаларын делгээн. Чогаалчының амыдыралынга болгаш хөй-ниити ажыл-чорудулгазынга хамаарышкан материалдарны база делгээн.

(СЭТА).

ИНДИЯ РЕСПУБЛИКАНЫҢ ПРЕМЬЕР-МИНИСТРИ ДЖАВАХАРЛАЛ НЕРУНУҢ МОСКВАДА КЕЛГЕНИ

Индия республиканың премьер-министри, даштыкы херектер министри Джавахарлал Неру болгаш ону үдээн кижилер июнь 7-де Москвада чедип келген.

Төп аэродромну Совет Эвилелиниң болгаш Индия республиканың күрүне туктары-биле шимепкен турган.

18-00 шак турда самолет кээп хонупкан. Джавахарлал Неру, ооң уруу Индира Ганди, Индия республиканың Даштыкы херектер министерствозунуң чиңгине секретары Н. Р. Пиллаи, Индия республиканың Даштыкы херектер министерствозунуң килдис эргелекчизи М. А. Хусейн самолеттан үнүп келген.

Аалчыларны Н. А. Булганин, Л. М. Каганович, Г. М. Маленков, А. И. Микоян, В. М. Молотов, М. Г. Первухин, М. З. Сабуров, Н. С. Хрущев, РСФСР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы А. М. Пузанов, ССРЭ-ниң министрлери П. Я. Антропов, И. А. Бенедиктов, В. П. Елютин, Г. К. Жуков, М. Д. Ковригина, И. Г. Кабанов, Н. А. Михайлов, П. И. Паршин, Д. Я. Райзер, Н. С. Рыжов, А. Г. Шереметьев, Совет Эвилелиниң Маршалы В. Д. Соколовский, ужар-түүлүүн кол маршалы П. Ф. Жигарев, генерал-полковник И. А. Серов, ССРЭ-ниң министрлериниң оралакчылары А. А. Громыко, В. В. Кузнецов, В. В. Мацкевич, СЭТА-ның харыысалгалыг удуртукчузу Н. Г. Пальгунов, «Правданың» кол редактору Д. Т. Шепилов, ВЦСПС-тиң даргазының оралакчызы Л. Н. Соловьев, Моссоветтиң күүскомунуң даргазы М. А. Яснов, Москва хоорайның комендантызының оралакчызы полковник А. Т. Верещенко, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң, ССРЭ-ниң Даштыкы херектер министерствозунуң, ССРЭ-ниң Камгалал министерствозунуң харыысалгалыг ажылдакчылары, найыслалдың хөй-ниити ажылдакчылары, парлалга төлөөлекчилери барып уткаан. Индия республиканың ССРЭ-де Онза болгаш Бүрүн эргелиг элчини К. П. Ш. Менон, Совет Эвилелиниң Индия республикада Онза болгаш Бүрүн эргелиг элчини М. А. Меньшиков база аңаа турган. Индия республиканың премьер министрин уткууру-биле Москвада элчин болгаш төлөө черлериниң баштыннары келген. Индияның премьер-министрин аэродромга шупту 300 хире кижи уткаан.

Москвачы пионерлер аалчыларга кайгамчык хөй чечектерни кээп тудускан. Джавахарлал Неру, Индира Ганди чечектер дээш уругларга чүректиң ханызындан өөрүп четиргенин илергейлээн. Индияның ССРЭ-де элчин черинин ажылдакчыларының уруглары эш Н. А. Булганинга болгаш Джавахарлал Неруга чечектер кээп тудускан.

Индия республиканың гимнизи байырлалдыг чаңгыланып турган. Ону Совет Эвилелиниң гимнизиниң кайгамчык чазгай аялгазы солаан. Н. А. Булганин биле Джавахарлал Неру хүндүлүг таныылдың чысказының базары-биле эрткен.

Индия республиканың премьер-министри Джавахарлал Неру ында тургускан микрофонга чедип келгеш, дараазындагы чугааны кылган:

ИНДИЯ РЕСПУБЛИКАНЫҢ ПРЕМЬЕР-МИНИСТРИ ДЖАВАХАРЛАЛ НЕРУНУҢ ЧУГААЗЫ

Маңаа, Совет Эвилелинге келирин шагдан бээр күзеп келген мен. Бо сураглыг болгаш кайгамчыктыг хоорайга, маңаа келир деп күзел меңээ шагда-ла турган. Бөгүн ол күзел боттанып турар-дыр. Маңаа келгеним кончуг өөрүнчүг-дүр. Бодумну аян-чорукчу кылдыр санап турар мен, Силерниң чазаңарга, Силерниң улузуңарга эң эки күзелдерлиг аян-чорукчу болуп, маңаа чедип келген мен. Силерни эң экизи-биле болгаш улам улуу-биле билип алыр дээш маңаа чедип келген мен. Ынчангаш маңаа мээң келгеним бистиң харылзааларывысты быжыглаар дээрзинге бүзүрелдиг мен. Меңээ көргүскен найыралдыг чылыг хүлээп алыышкын дээш өөрүп четиргенимни илергейлеп тур мен.

* * *

Олурушканнар Джавахарлал Неруга изин-биле адыш часкап турганнар.

Машиналар чедип келген. Баштайгы машинага Джавахарлал Неру биле Н. А. Булганин, ийигизинге — Индира Ганди, дээрги Менон, М. Ковригина болгаш Б. Н. Меньшикова, үшкүзүнге — Индия республиканың Даштыкы херектер министерствозунуң чиңгине секретары Н. Р. Пиллаи, ССРЭ-ниң Даштыкы херектер министриниң бирги оралакчызы В. В. Кузнецов, ССРЭ-ниң Даштыкы херектер министерствозунуң протокол килдизиниң эргелекчизи Ф. Ф. Молочков, дөрткүзүнге—Индия республиканың Даштыкы херектер министерствозунуң килдис эргелекчизи М. А. Хусейн, Индия республиканың ССРЭ-де элчини К. П. Ш. Менон болгаш ССРЭ-ниң Индияда элчини М. А. Меньшиков олурупкан. Дараазындагы машиналарга Д. Неруну үдээн өске-даа кижилер, а ол ышкаш совет болгаш даштыкы парлалганың төлөөдекчилери олурупкан.

Автомашиналарда аалчылар аэродромнуң девискээринден үнгеш, Д. Нерунуң Москвага чурттаарынга тургускан бажыңче угландыр чорупкан. Ленинград шоссезинин ийи талазында туруп алган, найыслалдың он-он муң ажылчы чоннары оларга изиг байыр чедирип турганнар. Ол байыр чедирген кижилер совет-индий быжыглыг турар найыралдың алдары дээш өөрөлдер салып, Индияның улузу чечектелзин, тайбыңның хереэ чедиишкиниг болзун деп күзелдерин илередип турган.

Горький кудумчузун база-ла улус дола берген турган. Чыылган кижилерниң хөй-хөйүнге чечектер турган. Бүгү кудумчуну дургаар дараазындагы сөстерлиг кайгамчык улуг кызыл пөстерни азып каан турган:

—Премьер-министр Неруга байыр! Байырлыг мөрлаңар!

Машиналарның колонназы улам ынай шуужуп чоруп турган. Москваның бүгү-ле кудумчуларынга найыслалдың ажылчы чоннары Индия республиканың премьер-министри Неруну, ону үдээн кижилерни изин-биле уткуп, индий улуска ханы ынакшылдыын, Совет Эвилелиниң болгаш Индия республиканың улустарының аразынга улам-на быжыг найыралдыг харылзаалларны доктаадып турганнар. Индий аалчылар олурган машиналарның бүгү оруктарын дургаар янзы-бүрү кудумчуларның ужу-бажыңга минута санында он-он муң кижилерниң найыралдыг адыш часкаашкынынары диңмиреп, байыр чедирилгезиниң сөстери, сеткилдің ханызындан чазгай күзелдер, индий улуска аас-кежиин болгаш чечектелиишкинни күзеп күзелдер, бүгү-ниити тайбыңны күзеп күзелдер чаңгыланып турган.

(СЭТА).

Чаа-Хөл районга партия чырыдыышкынының системазынга өөредилге чылының эрткени

Чаа-Хөл районунга партия чырыдыышкынының системазынга 1954—1955 өөредилге чылы чогуур өйүнде өрганизастыг эгелээш, түннел кичээлдерни эрттиргени-биле доозулган. Районнуң партия организациялары белгүмнерниң, политшколаларның дыцнакчыларын четчеләәрде эткен өөредилге чылдарында турган четпестерни өөренип көргеш, коммунистерниң болгаш партия кежигүнү әвес кадрларның эки туралын барымдаалаанының түннелинде белгүмнерниң, политшколаларның саны эткен чылдардан кызыртынган, аңаа өөренир кижилериң билии барымдаалатынган. Ынчангаш марксизм-ленинизмниң теориязын болгаш төөгүзүн шингәдип алырының шылгатыган методу болур бот кичээл-биле өөренирлериң саны өскен.

Өөредилгенин бо чылында район иштинде партия төөгүзү өөренириниң бедиткен хевириниң ийи белүүмү, партия төөгүзү өөренириниң кол хевириниң ийи белүүмү 5 политшколаар болгаш СЭКП райкомунуң чанында партияның кежээки школазы ажылдап турган. Партия чырыдыышкынының четкизинге 84 коммунистер, 44 кежигүн әвес активтер, шупту 128 кижи өөренип турган. 12 коммунистер дээди болгаш ортумак өөредилге черлериңе заочный өөредилге-биле өөренип турган болгаш 54 коммунистер комсомолдуң политчырыдыышкынынга болгаш бижик белүүмүнге өөренип турганнар.

Партия чырыдыышкынының системазында — белүүмнерге, политшколаларга болгаш партияның кежээки школазынга программалыг материалдарны өөренип доосканы-биле кады СЭКП ТК-ның январь Пленумунуң болгаш ССРЭ-ниң Дээди Советиниң ийиги сессиязының материалдарын база өөренип эткен.

Районда партия чырыдыышкынының системазында белүүмнерге, политшколаларга болгаш партияның кежээки школазынга белеткелдиг пропагандист кадрлар ажылдап турганнар. Пропагандистерниң семинарларын 4 катап, сургаалалыг чөвүлел хуралдарын 3 удаа эрттирип, орта кичээлдерге башкылаашкынның шынарын бедидер, өөредилге чылын чедишкининг эртирер дугайында айтырыгларны чугаалажып, пропагандистерниң теоретиктиг болгаш методиктиг билиин бедидеринге холбашкан лекцияларны, влеткелдерни кылып турган.

Ленин аттыг колхозта партия төөгүзү өөренир белүүмүнүң пропагандизи эш Базыр, СЭКП райкомунуң чанында партияның кежээки школазында влектиг болгаш төөгү материализминиң пропагандизи эш Хунай-оол, «Тиилелге» колхозта партия төөгүзү өөренир белүүмүнүң пропагандизи эш Дукар олар кичээлдерге эки белеткенип, башкылаашкынны идейтеоретиктиг бедик деңнелге эрттирип, кичээлдерге хереглээр чижектерни ажылагый-политиктиг сорулгалар-биле холбаштырып турганнар.

Партия райкомунуң бюрозу болгаш райкомунуң пропаганда болгаш агитация киздизи партия чырыдыышкынының системазында өөредилге чылын чедишкининг эртирер дугайында кичээнгейни салып, өөредилгениң чоруп турганының дугайында 3 эге организацияларның секретарларының илеткелин дыңнаан болгаш ол айтырыгны партия эге организацияларының хуралдарынга база чугаалажып турган.

Белүүмнерниң болгаш политшколаларның ажылында илерээн четпестерни чайладыр дугайында хемчегларни алгылаан. Оон түннелинде районда өөредилге чылын чедишкининг дооскан белүүмнер болгаш политшколалар бар болуп турар. Ак-Туругда Ленин аттыг колхозта партия төөгүзү өөренириниң белүүмүнге, «Тиилелге» колхозта партия төөгүзү өөренириниң кол хевириниң белүүмүнге болгаш СЭКП райкомунуң чанында партияның кежээки школазы өөредилге чылын чедишкининг эртирген.

Коммунистиг партияның теориязын болгаш төөгүзүн шингәдип алырынга коммунистерниң болгаш бистиң кадрларывыстың сонуургалы улгаткан. МТС-те политшколаның дыцнакчылары болгаш трактор бригадазының бригадирлери Дуктуг-оол, Испей, тракторист эш Чадамба, «Тиилелге» колхозта ногаа бригадазының бригадири эш Балчый, Молотов аттыг колхозта сүт-бараан фермазының өргелекчизи эш Кандан, Ленин аттыг колхозта ногаа бригадазының бригадири эш Шыырап, Сталин аттыг колхозта хову бригадазының бригадири эш Шолур олар эткен материалдарны эки шингәдип алганнар. Чамдык дыңнакчылар алган билиглерин практиктиг ажылга удуртулга болдуруп турарлар. Чижээ, эш Шолурнуң бригадазы күш-ажылды эки өрганизастааш, часкы хову ажылын 7 ажыл хүнүнде бедик агротехниктиг деңнелге эртирген. Эш Кандан сүт-бараан фермазын СЭКП ТК-ның январь Пленумунуң шиитпирлериниң негеддезин әзугаар организастааны-биле саар инек бүрүзүнден хүнде ортумаа-биле 8—10 литр сүттү ап турар. Ол фермада саар инектериң хей нуруузун быжаазыңдан чарыш саап, немелде чемнерни бээрин хандырган, инектерни хүнде 3 саарын организастаан.

Районда марксизм-ленинизмниң теориязын 65 кижи, оон иштинде 36 коммунистер бот-кичээл-биле өөренип турганнар. Бот-кичээл-биле өөренип турар 5 кижиниң санынга-ла консультантылар ажылдап турган. Консультантыларның иштинде райком секретары эш Бегзи, районнуң калык камгалал кылдызинин эргелекчизи эш Брестянников ышкаш эки ажылдап турган кижилер база бар.

Боттары өөренип турарларга оларның өөренип турар эртемниериниң аайы-биле лекцияларны, консультацияларны план әзугаар чорудун турган. Боттары өөренип турарларның иштинде районнуң кижи эмнелгезинин эргелекчизи эш Никитин, СЭКП райкомунуң ажылдакчызы эш Доруймаа, культура кылдызының эргелекчизи эш Медянцев, Молотов аттыг колхозтуң даргазы эш Даваа-Самбуу болгаш өске-даа эштер эки өөренгеннер.

Партия чырыдыышкынының четкизинге турган четпестерни айтыры чугула. Чамдык белүүмнериң болгаш политшколаларның дыңнакчыларында кичээл үзер, эткен темаларны шингәдип алырын орадаашпас таварылгалар хей турулаан.

«Тиилелге» колхозта партия төөгүзү өөренир белүүмде коммунист эш Шогжал, Сталин аттыг колхозта эш Седигир, Молотов аттыг колхозта коммунистер эштер Комбу, Хандыжап, кежээки партия школазында эштер: Дажы-Дөндүп, Данзын, Ирил олар 8—10 чедир кичээлдер үскеннер.

Чамдык партия организациялары партия өөредилгезинде хуралдаларны чөчүрүп тургусканнар. Молотов, Сталин аттыг колхозтарда партия организациялары (секретарлары эштер: Шаравин, Х. Шаравин) партия өөредилгезинде ажыл баскыран турда-ла, тодаргай хемчет албайн турганнар. Боттары өөренип турарларга быжыглаан консультантылардан эштер: Чанзан-оол, Содунам олар хүлээлгезин багай күүсеткеннер.

Бот-кичээл-биле өөренирлериң үүгле даңзызында кирген, а херек кырында өөренип алган чүвези чок, лекцияларга, консультацияларга чалаарга безин келбес кижилер бар болуп турган. Ынчаг кижилерге МТС-тиң кол инженери эш Причеев, Чаа-Хөл ортумак школазының эргелекчизи эш Кызыл-оол, районуң садыг кылдызының эргелекчизи эш Садовников, улус судунуң шиитпекчизи эш Ахмадуллина олар кирерлер.

Партия райкомунуң бюрозу, оон пропаганда болгаш агитация кылдызын партия чырыдыышкынының четкизинде белүүмнериң болгаш политшколаларның ажылын негеддекин бедик деңнелге чедир хандырбайн турган болгаш практиктиг дузаламчыны эвээш көргүзүп турганын миннин демдеглээр херек.

Партия райкомунуң секретарылары болгаш пропаганда кылдызының ажылдакчылары кичээлдерге таварылга боон олуржун, партия чырыдыышкынында четпестерни чайладырынче кичээнгейни эвээш салып турганнар.

Районда партия чырыдыышкынының четкизинде өөредилгенин эткен түннелдерин партия эге организацияларының хуралдарынга чугаалажып көргеш, келир өөредилге чылында бо чылын турган четпестерни болдурбазын шиитпирлээн.

М. МАРТАШ.

СЭКП Чаа-Хөл райкомунуң пропаганда болгаш агитация кылдызының эргелекчизи.

Механизаторлар ортузунда социалистиг чарыш калбарган

СЭКП ТК-ның Пленуму 1960 чылга чедир тараа бүдүргүлгезинин чыылдазын чыл-бүрү 10 миллиардтан эвээш эвес пудка чедирип турган, тараа ажыл-агыйының күчүлүг кедүргүшкүнүнүң суурунга үнделилээш, мал ажылының продуктуларын ийгилии ажыг катап көвүдедириниң сорулгаларын салган.

Бо сорулгаларны чедишкининг күүседири партия организацияларының организакчы болгаш политиктиг ажылдарын күштелдирериндан хамаарждыр дээрзин билгеш Бай-Тайга районнуң машина-трактор станциязында партия организациязы механизаторлар ортузунга социалистиг чарышты калбарткан. Септелге үезинде тус-тус бөлүктер аразынга, чаңгыс-чаңгыс кижилерге чедир социалистиг чарышты организастап чоруткан-ының түннелинде тракторларның болгаш кожудда машиналарның септелгезин хуусаа бетинде чедишкининг доозун, часкы хову ажылын организастыг эгелээш, тарылганы бедик агротехниктиг деңнелге доосканы.

Машина-трактор станциязының 5 трактор бригадалары колхозтарда ажылдап берип турар. Трактор бригадаларынга агитация-массалыг ажыл чорудар, көргүзүг болгаш хүндүлел самбыраларын долдурар агитаторларны томуйлап тургускаш, 5 хонуктуң түннелдерин үндүрүп турарын партия организациязы чедип алган. Мурнакчы бригадага тынсыр шилчиир кызыл тукчугаш тургускан.

Бо ажылдарны чөп организастап чоруткан-ыңа-биле механизаторларның аразында социалистиг чарыш бедик түннелдиг болуп турар. Часкы хову ажылын бедик агротехниктиг деңнелге 10 ажыл хүнүнде 105 хуу кылдыр күүсеткеш, социалистиг чарыштың бирги черин «Дөн-Терек» колхозта № 1 трактор бригадазы (бригадири эш Идамчан) эвээш бригадалар аразынга шилчиир кызыл тукчугашты чаалап алган. Бригаданың трактористери эштер: Ламажап, Биче-оол, Стай олар ажыл нормазын үргүлчү ажыр күүседип, хүн нормазын 150—200 хуу күүседип келгеннер. Бригада агитхуудусту беш хонук иштинде бир катап үндүрүп, мурнакчыларның дуржулгазын үргүлчү чырыдып, лекцияларны, беседаларны, номчулгаларны доктаамал кылып турар. Социалистиг чарыштың ийиги болгаш үшкү черлерин Молотов аттыг болгаш «Мурнакчы» колхозтарда № 2, № 3 трактор бригадалары (бригадирлери эштер: Балдан-оол, Чурук) эвээннер. Молотов аттыг колхозта агитгруппаның удуртукчузу тракторист коммунист эш Дайгир-оол партияның агитация-массалыг ажылын бедик деңнелге чорудун, агитхуудусту үргүлчү үнүгрүп, социалистиг чарышты эки организастаан. Бо бригадаларның трактористери эштер: Дөпул, Доржу, Чимиров, Гуцин олар хүн нормазын ажыр күүседип, трактористерниң аразында социалистиг чарыштың мурнакчылары болганнар.

Тракторларның үргүлчү ажылдаары дээш демиселдиг, үрелиишкиннерин чогуур үезинде тып, тракторларның бүдүрүкчүлүг болур чоруун участок механиги эш Самайленко чедип алган. Тарылганы агротехниктиг бедик деңнелге эрттиреринде «Дөн-Терек» колхозта агроном эш Брачиков, Молотов аттыг колхозта агроном эш Дүрев, «Мурнакчы» колхозта агроном эш Макаренко чедип алганнар.

Партия, комсомол организациялары болгаш МТС-тиң дирекция чери социалистиг чарыштың мурнакчыларын чогуур үезинде илередип, хана солунга, көргүзүг болгаш хүндүлел самбыраларынга үргүлчү чырыдын келген.

«Тиилелге» болгаш Сталин аттыг колхозтарда № 4, № 5 трактор бригадалары (бригадирлери эштер: Чүлдүм-оол, Кюртюу) септелгени куду шынарлыг чоруткамы-биле тракторлары үргүлчү үрелип, ажыл нормазын күүсеткен тракторлар барык-ла чок болган. Бо бригадаларны тарылганы хуусаазын узалын, ай чыгыы үргүлчүлээш тараа культураларының чажыдазын доосканнар. «Тиилелге» колхозта № 5 трактор бригадазының трактористери эштер: Биче-оол, Дамбаа олардың тракторлары үргүлчү үрелип, колдуунда-ла септелгеге турун келген, № 4 трактор бригадазының трактористери эштер: Болун-оол, Өртей олардың тракторлары сезон үезинде 9 ажыл хүнүнде ажылдаваан. Ынчангаш ол бригадалар болгаш трактористер социалистиг чарышка алган бот-хүлээлгелерин хуусаларында күүсетпейн социалистиг чарыштың түннелинде макталга ап шыдаваннар.

Трактор бригадаларының аразынга социалистиг чарышты калбартын турган. чайны болгаш күсү сезиннүг бүгү ажылдарның планларын долдур болгаш ажыр күүседири дээш партия организациязы политмассалыг болгаш организастыг ажылдарны күштелдирип турар.

Х. ӨЛЗЕЙ.

МТС-те партия эге организациязының секретары.

Семинар болуп эрткен

Чоокта чаа Улуг-Хем районунуң профсоюзтар болгаш профбөлүктер даргаларының семинары Шагаан-Арыг хоорайга болуп эрткен.

Семинарга СЭКП-ниң Улуг-Хем райкомунуң секретары эш Градобоев болгаш обком профсоветтиң ажылдакчылары СЭКП ТК-ның январь Пленумунуң шиитпирлериниң талазы-биле, Совет профэвиледдериниң талазы-биле, Совет профсоюзтарының ажылы-чорудуларының талазы-биле база өске-даа темаларга лекциялар номчааннар.

Семинарның киржикчилери профэвилед организациязының ажылын планнаарын болгаш ажылчы чоннуң негелде, хомудалдарын ей-шаанда шын шиитпирлээрин база өөренип эрткеннер.

Кадарчы Ховалыг Тыртыктың чедишкиннери

Чоннуң аъш-чемге болгаш үлетпүрүүн чиг-этке өзүп турар херегледдерин хандырып болур мал ажылының шак ынчалыг хөгжүлдезинин деңнелин чоокку чылларның дургузунда чедип алыр сорулганы «Мал ажылының продуктуларын бүдүрерин көвүдедир дугайында» СЭКП Төп Комитединиң январь Пленуму салган.

Бо сорулганы шиитпирлээрде чоокку чылдар дургузунда эътти болгаш чагыы бүдүрүн үндүрерин бүгү хевирлериниң аайы-биле ийи катаптан эвээш эвести көвүдедирин улус ажыл-агыйының эң чугула сорулгазы кылдыр салып турар.

Эт бүдүрерин көвүдедирде мыйыстыг бода малды болгаш хой, ешкүнү организастыг семиртин одарладырын СЭКП ТК-ның январь Пленуму онзалап айыткан. Малды одарладын семиртириниң талазы-биле Чөөн-Хемчик районда Сталин аттыг колхозтуң инек кадарчызы Ховалыг Тыртык Сонамович 1954 чылда улуг чедишкиннерлиг болган.

Ховалыг Тыртык аныяндан тура мал кадарар ажылга ынакшылыг чораан. Ол 1931 чылда каттышкан ажыл-агыйга киргениңден бээр дыка күүсеннишкининг ажылдап келген.

1950 чылда колхоз баштаар чери эш Тыртыкка 70 баш инектерни быжыглаан. Оларның чаш төлдерин бүрүн камгалап, дорултурун өстүрген. Оон дараазында чылдан эгелээш Ховалыг Тыртыкка 1—2 харлыг мыйыстыг бода малды одарладын семиртири-биле быжыглаан. Дөрт чыл ажыг үениң дургузунда ол малларны эки деңгилелиг кылдыр одарладын семиртир талазы-биле бодунуң билиин болгаш күүсүн берип келген.

—Аныяк мыйыстыг бода малдың чайгы үеде одар-белчиирин, суттаын таарыштыр кадарарга, оларның дириг деңзизи чай дургузунда дыка немежирин болгаш күрүнеге эки деңгелдиг, бедик шынарлыг малларны дужаарын хандырбышаан, колхозтуң экономиказын быжыглазарынга арганы берип турарын эткен чылдарының дуржулгазы бисти бүзүреткен, — деп эш Тыртык чугаалап олурар. Ынчангаш колхоз баштаар чери аныяк мыйыстыг бода малларны семиртир одарладыры-биле эш Тыртыкка чыл бүрү хүлээлип берин турар. Колхозтуң болгаш колхозчуларның идегелин эш Тыртык үргүлчү ак-сеткилдиг күүседип келген.

1952 чылда 53 баш хунажының бирээзинден-не дүн-хүнде 1067 грамм, а ынчаарга 1952—1953 чылларда ортумаа-биле 970 грамм дириг деңзи немежилгезин чедип алган. 1954 чылда 107 баш хунажыннарны 5 ай дургузунда кадаргаш, дүн-хүнде оны чугула дириг деңзи немежилгезин 974 грамм чедирген. Оон кадарын-семиртеш күрүнеге дужаган малдарының дириг деңзизи ортумаа-биле 185—200 килограмм, чамдыктары 300 килограмм чедип турган.

Эш Тыртык малды кандыг арга-биле чыл бүрү семиртир одарладын турарын? Чаетан эгелээш дуржулгалыг малчын зооветажылдакчыларының киржилгези-биле малды одарладырының бүгү белеткелин организастыг чорудун, одарладын семиртир кодан малын хынамчалыг үзүп алган, оон соонда одарны шын ажыглазары-биле түс-түс бөлүктер аайы-биле эвлечештир кадарбышаан, дүнеки одарладышкынны чөп ажыглап, малдың суттаын таарыштырып, малды кадарарының зооветеринарлыг чурумун шынгыы сагын келгениндеи болуп турар.

Одарны шын үзүп, оны эвлечет өзугаар ажыглаарынче кол кичээнгейни салыры эш Тыртыкка чаңчыл болу берген. Одарны бөлүк-бөлүктерге үзүп алган, малды одарладырындан аңгыда эш Тыртык чыл дургузунда 4—5 катап одар солун кежер, ынчангаш оон кадарган малы үргүлчү дириг озут-сигеннерни чиир.

Чазын малды одарладыр мурнунда шуптузун деңзилээр. Оон соонда инек одарладыр чериниң одарын көрүп турган, баштай кайы одарга баарын малчын шилип алыр. Чазын болгаш чайын Боя-Хөл биле Хараганга, күзүн Хайыракан баарынга кадарар, чүге дээрге, ол чердериниң оъду ол уеде эки өзүп үнген турар.

Малды одарладырының техниказын ол эки шингәдип алган, эртен чер чырыыры билек одарладыр, дүште дыштандыраар, кежээ имирге челир кадарар. Бир эвес изиг хүн болза, малды салгын удур, серинн хүнде хаттың уун эдерти кадарар. Хүнде малды 3—4 удаа суугарар. Оон аңгыла хүнүн байдалын болгаш одарның оъзунун үнүжүн көрүп турган, малдың дүнеки одарладышкынын ол чорудун турар. Дүнеки серинде мал эки тоттур оъттап алыр. Одарладыр малды ырак одарже черле сүрүп болбас. Аргалыг-ла болза одар 5—10 километрден ырак эвес болур ужуруг. Кол одарга чедир малды ойладын сурбейн, чаттыгдыр одарладын чедирее чоруур дээрзин малчын сүмелеп турар.

Семиртин одарладыр малдарның эвээш, көвейинден хамаарыштыр оларның деңзизи немежир. Ынчангаш семиртин одарладыр аныяк мыйыстыг бода малдарны— 100—150 баштан көвүдетпезин кадарчыларның дуржулгазы көргүзүп турар.

Эш Тыртык бо чылын 100 ажыг баш малды одарладын семиртири-биле хүлээп албышаан, баш бүрүзүнүң дүн-хүнде дириг деңзи немежилгезин 1000 граммдан эвээшпес хүлээлгени алган. Ол эткен чылын 700 күш-хүнүнү ажылдап ап, тараа-биле 3 мун ажыг, акша-биле 2 мун чыгыы рубльди ажыкка алган болгаш 160 килограмм эштен немелде телевизирге алган. 1953 чылда малды семиртир одарлаганы дээш эш Тыртыкты Бүгү-эвилелдиң көдээ ажыл-агый делегелгезинин киржикчизи болган, бо чылын база БКАД-ка кандидат.

А. БИЧИЖИК.

Тайбыңга ынакшылдыг бүгү улустарның эрге-ажыктарынга

Чоокта чаа болуп эткен совет-югослав чугаалажышкыннарның түннелдери делегейниң хей-ниитизинин кичээнгейинин төвүнде турар. Оларны бүгү чурттарның солунары тайылбырлан, эң яшы-бүрү угланышкыннарның политиктиг ажылдакчылары сергелен чугаалажып турар.

Тайбың болган улустарның айыл чок чоруу эргим бүгү-де кижилер Совет Эвилелиниң болгаш Югославияның чазактарының ийи күрүнелериң аразынга харылзааларны бүрүн таарыштырар дугайты, сеткилдиг ханышынан күзел-чүткүлүнге байыр чедирип турар. Совет-югослав харылзааларны бүрүү-биле таарыштырганы ийи чурттарның эрге-ажыктарынга таарыжып, улустар аразының дүшкүүрүг чоруктарын чавырылдырарының хөрөнгө, бүгү-делегейге тайбыны быжыглаарының хөрөнгө салышкын болуп турар. Белград чугаалажышкыннарының түннелдери Европага эң эки байдалды тургузарынга идиг берип турар, ол чорук ниитизи-биле бодунуң эдлээнде делегейни бүгү байдалынга саңдарыг болбайн барын шыдавас.

Делегейниң хей-ниитизи Совет Эвилелиниң болгаш Югославияның чазактарының Декларациязынга байыр чедирип, ону үүгле улустар аразының кады ажылдажылганының чугула принциптериниң чарлаашкыны кылдыр эвес, харын улустар аразының дүшкүүрүг чоруктарын кошкалыр талазы-биле хей-хей боттуг хемчегларни тодаратканы кылдыр көрүп турар.

Совет-югослав чугаалажышкыннарның түннелдерин тайбыңга ынакшылдыг бүгү улустар, ылангыя Югославияның эрес-маадырлыг патриоттары-биле ниити херек дээш дем каттыштырган дескиелдиң белдирлери-биле хей чылдарының дургузунда холбаалыг болуп келген Совет Эвилелиниң болгаш улус демократиязының чурттарының ажылчы чоннары чагай сеткил ханышкыны-биле уткаан.

Югославияның болгаш оон кожаларының — Болгарияның, Румынияның, Албанияның болгаш Венгрияның — аразында харылзааларга сөелгү чылдарда болган таарымча чок чоруктар империалистер Европага улустар аразының дүшкүүрүг чоруктарын күштелдиреринге ажыглаары билдингир болгай.

Совет Эвилелиниң эштер Н. С. Хрущев, Н. А. Булганин, А. И. Микоян составтыг Белградтан эвээ чаны олурган чазак төлээлерин болгар болгаш румын улустар онза улуг кедүргүшкүн-биле уткаан. Софияга, Бухарестиге чүс-чүс муң кижилер совет удуртукчуларны уткуп үнүдеп келген. Ол уттундурбас ужуражышкыннар хостуг улустарның хүн келген тудум быжыгын турар найыралының, оларның бүүлбас сырый каттыжышкынының чаа өлдерээшкини болган.

Софияга ССРЭ-ниң чазак төлээлериниң болгаш Болгарияның Улус Республиказының чазазының аразынга делегей байдалының болгаш тайбыңның хөрөнгө быжыглаарының айтырыгларының талазы-биле болган санал-оналдар солчуушкунуң ол байдалды билириниң болгаш үнелээриниң ийи чурттарның бүрүн эп-сеткилдиин көргүскен. ССРЭ-ниң болгаш Югославияның аразынга-даа, Болгарияның болгаш Югославияның аразынга-даа найыралыг кады ажылдажылганы доктаадын тургузар айтырыгларының талазы-биле үзелбодалдарының долу чаңгыс эштин илергейлетинген. Совет Эвилелиниң болгаш Болгарияның Югославия-биле найыралыг кады ажылдажылгазы Болгарияның а ол ышкаш Совет Эвилелиниң Греция болгаш Турция чергелиг ыңдыг оларга коза чурттар-биле харылзааларын экижиндиреринге идиг бөөр дээн чүве Софияга болган чугаалажышкыннарга доктаатынган.

Совет чазак төлээлери Бухарестиге Румын Улус Республиканың, Венгр Улус Республиканың болгаш Чехословак Республиканың удуртур ажылдакчылары-биле ужурашкан болгаш санал-оналданы калбаа-биле солушкан. Югославияга болган чугаалажышкынларның чорудулгазының дугайын Совет Эвилелиниң чазак төлээлери боттарының ончуктеринге дыңнадын берген. Бухарестиге болган санал-оналдарның ажык солчуушкунунуң түннелинде ол күрүнелериниң эрге-ажыктарынга хамаарышкан улустар аразының бүгү айтырыгларының талазы-биле Румынияның, Венгрияның болгаш Чехословакияның удуртур ажылдакчылары-биле долу эп-сеткил демдеглетинген, база ССРЭ-ниң болгаш Югославияның аразында чедип алдынган найыралыг кады ажылдажылга дугайты сеткил ханышкыны илеретинген. Румынияның, Венгрияның болгаш Чехословакияның удуртур ажылдакчылары ССРЭ-ниң болгаш Югославияның аразында чедип алдынган дугуржултага байыр чедирбишаан, тайбыңның болгаш социализмниң хөрөн улам ыңай быжыглаарының эрге-ажыктарынга таарыштыр оларның чурттарының болгаш Югославияның аразынга найыралыг кады-ажылдажылга чедип алдынар дээрзинге боттарының талазындан идегелин болгаш бүзүрелин илергейлээн.

Совет-югослав чугаалажышкыннарының түннелдерин улус демократиязының чурттарының бүгү парлалгазы тайбыңның болгаш социализмниң эрге-ажыктарынга таарыжып турар чугула базым кылдыр үнелеп турар.

«Совет-югослав харылзааларны бүрүн таарыштырганы болгаш совет база югослав улустарның аразында найыралды быжыглааны бүгү-ниити тайбыңның, социализмниң эрге-ажыктарынга дүжүн турар болгаш делегейниң ажылчын шимчээшкининиң хөгжүлдезинге онза чугула ужур-дузалыг» деп Кыдаттың Коммунистиг партиязының ТК-зының органы «Женьминьжибао» солун мурнуку чүүлүнде онзалап демдеглээн. ССРЭ-ниң болгаш ЮФУР-нуң чазактарының Тайваньга хамаарыштыр КУР-нуң дүрүм әзугаар негелделерин хандырар болгаш КУР-нуң КПО-да дүрүм әзугаар төлээлелгезин катап тургузар дээш турган дугайты оларның медегледи кыдат улуска улуг деткимче болуп турар деп «Женьминьжибао» демдеглээн.

Улус-демократиг күрүнелериниң солунары найыралдыг кады ажылдажылганын әзугаар Югославия-биле харылзаа байдалдарын улам ыңай хөгжүлериниң тодаргайдатынган боттуг аргаларынче кичээнгейни салып турар. «Венгр болгаш югослав күрүнелериниң аразында харылзааларның таарыштырылгазы эвээн үе мурнунда-ла эгелээн. Югославияның улустары-биле хей үүс чылдардагы найыралдың белдирлери-биле холбаалыг өөнгр улус төөгүлүг совет-югослав Декларациязының әзугаына бистиң күрүнелеривистиң аразында харылзааларны улам ыңай таарыштырарының оруу-биле баар деп долу шиитпирлиг чорук-биле доддунган» деп Венгрияның Ажылчы чоннар партиязының ТК-зының органы «Сабад Неп» солун бижээн.

Совет Эвилелиниң, улус демократиязының чурттарының болгаш Югославияның аразында найыралдыг харылзааларны доктаадын тургусканы — бүгү делегейниң ажылчын шимчээшкининиң эрге-ажыктарынга, бүгү чурттарның ажылчы чоннарының эрге-ажыктарынга тааржып турар. Коммунистиг болгаш ажылчын партияларының информация бюрозунуң органы «Быжыг тайбың дээш, улус демократиязы дээш» солун совет-югослав Декларация «бүгү чурттарның ажылчын антызының амыдыралчы эрге-ажыктарынга, ниитизи-биле бүгү делегейниң ажылчын шимчээшкининиң эрге-ажыктарынга тааржып турар» деп бодунуң мурнуку чүүлүнде чөпүү-биле медеглээн. Капиталистиг чурттарның акы-дуңма коммунистиг партиялары бүгү делегейниң ажылчын шимчээшкининиң бүгү күштерин холбаштырып таарыштырарынга Декларацияның улуг ужур-дузалыын бир үнбиле демдеглеп турар.

Оон-биле кады совет-югослав чугаалажышкыннарның түннелдериниң империалистиг күрүнелериниң агрессчи болуктериниң хайныктырган саргышкынын демдеглевейн барын болбас. Империалистиг лагерьге өөзүлүр-ле бодунуң национал хамаарышпас чоруун камгалап шыдаан бүрүн эргелиг күрүне — Югославия тайбыңны быжыглаарының оруу-биле чоруп олурар дээрзинге делегейниң реакцыыг болуктери эптежирин канчап-даа күзевейн турар.

Совет-югослав чугаалажышкыннарның түннелдери тайбың дээш, улустар аразының дүшкүүрүг чоруктарын кошкалыры дээш демиселче бүгү улустарны сорук кирип турар. Совет Эвилелиниң болгаш улус демократиязының чурттарының улустары Югославияның улустары-биле найыралды калбартырынга болгаш быжыглаарынга моон сөңгаар-даа бүгү хемчеглер-биле идиг бөөринге долу шиитпирлиг. Совет Эвилелиниң болгаш улус демократиязының чурттарының Югославия-биле бүгү талалыг кады ажылдажылгазын улам ыңай калбартырынга бүгүде таарымчалыг байдалдар — бистиң чурттарывыстың улустарының чүс-чүс чылдардагы төөгүлүг найыралы, революстуг шимчээшкининиң алдарлыг чаңчылдары, эргежок чугула экономиктиг суур база ажылчы чоннарның тайбың чечектелишкини болгаш аас кежин дээш демиселге идеалдарының шиитилешкек чоруу бар.

(«Правданың» июнь 6-дағы мурнуку чүүлү).

Хой кыргылдазында комсомолчулар

Будённый аттыг көдээ ажыл-агый артелиниң хой кыргылдазынга дузалажыр сорулга-биле Бай-Хаак суурнуң комсомол организациязы 9 кижи составтыг бригада организастааш, ВЛКСМ райкомунга киирип келирге райкомнуң бюрозу оларның саналын деткээш, бригаданың составын болгаш бригадириңге комсомолчу эш П. Коровинни бадылаан.

Комсомолчуларның бригадазы кыргылда агрегады-биле каш хүн иштинде 800 баш хой кыргаан. Электри-биле хой кыргылдазынга комсомолчулар эштер Н. Рудина, М. Субботина, Л. Петрова, М. Бухтуева, Б. Иванова, В. Гайдук олар эки түннелдерни көргүскеннер.

Л. ЛАНТУХОВ.

Малчынарның чедишкини

Тес-Хем районнуң Ленин аттыг көдээ ажыл-агый артелиниң чылгычызы эш Дажы 1950 чылдан эгелеп чылгы малдап келген. Ол бо аразында болунга онаашкан ажылын үлегерлиг күүседип келген.

Чылгычы 1953 чылда бир баш аныяк малды күш-хүнүнүң немелде төлевириңге алган. Эткен чылын эш Дажы чаш малды бүрүн камгалап алган. Эткен чылын ол Бүгү-эвилелдиң көдээ ажыл-агый делегелгезинге киришкен. Ону «Биче мөңгүн медаль» болгаш «Биче алдын медаль» деп медальдар-биле шаннаан.

Эш Дажы бо чылын бодунуң ажаан турары бүгү төрөөн белериниң 50 кулунарын мөңги доруктурун турар.

С. СЫРАТ-ООЛ.

Чайгы чер андарылгазының темпизин күштелдирер

СЭКП Төп Комитединиң январь Пленуму беш-алды чыл дургузунда тараа культураларының нинти чыылдазын чылчылда-ла 10 миллиард пудка чедирип тургаш, аңаа үнделзеәш мал ажылының продуктуларын бүдүрерин ийи—ийи ажыг катап көвүдедириң айыткан. Тараа культураларының бедик дүжүттүг болуру хөрзүниң сайзырадып ажылдаарындан улуубиле хамааржыр. Мынчангаш келир чылын албекшилдиг дүжүт алырынга таарымчалыг байдалды тургузар дугайында айтырыгны амыдыралга боттандырары көдээ ажыл-агайының ажыл-ишчилериндеи негетинин турар.

Чайгы чер андарылгазы — бедик дүжүтү алырынга, культурлуг чер ажылынга эргежок чугула үүл болур. Көдээ ажыл-агый артельдеринге чайгы, күскү андарылгаларны көвүдеткен тудум дүжүтү бедиринге чугула үүл болуп, көдээ ажыл-агый культураларының тарылгазы дүрген доостур.

Чөөн-Хемчик районнуң көдээ ажыл-агый артельдери бо чылын 300 гектар чайгы андарылганы чорудар үжүрлүг. Бо харысалгалыг ажыл районда эң багай чорутунуп турар. Май 30-де байдалыбиле алырга чайгы андарылга планын район үгле 30 хуу күүсеткен. Чайгы андарылганың хөрөө «Искра» колхозта (даргазы эш Доктугу) онза багай чоруп турар. Ол колхоз 600 гектар чер андарар планныг тургаш, май 30-те чедир үгле 20 гектарны андарган. 250 гектар чайгы андарылга планныг Калинин аттыг көдээ ажыл-агый артелинде (даргазы эш Дакпай) май төнчүзүнге чедир 30 гектар андартынган. «Кызыл тараачын» (даргазы эш Мамбетов), Сталин аттыг (даргазы эш Ревнюк), «Коммунизмче орук (даргазы эш Настык-Доржу) болгаш өске-даа көдээ ажыл-агый артельдеринде чайгы андарылганың байдалы дээредевейн турар.

Келир чылдың дүжүлүнге хөрөө белеткээрин чедир үнелевес чорук түү чүвеге чедирерин «Кызыл тараачын» колхозтан көрүп болур. Колхоз бо чылын чазын чажар тараа культураларын 950 гектарны тарыар планныг тургаш, маңаа барык-ла 900 гектар черни чазын удурандарып чажар ужурга таварышкан. Тараа культураларын чажарын ай ажыр үеним иштинде чоруткан.

Чайгы андарылганың шыдажыр аргажок хожудаашкыны 1956 чылдың дүжүдүнге Чадаана машина-трактор станциязының дирекциязының болгаш эдээн хөй колхозтарның удуртукчуларының харысалга чок ажылдап турарын айтыр хөрек. 1955 чылдың часкы чажылдазында белеткетинген чайгы, күскү андарылгаларның чедишпээни база чажылданы узамдыктырганы машина-трактор станциязының директору эш Толпинге болгаш «Кызыл тараачын», Жданов аттыг, «Коммунизмче орук», Калинин аттыг көдээ ажыл-агый артельдериниң баштаар черлериниң даргалары эштер Мамбетов, Оолакай, Настык-Доржу, Дакпай оларга кеземче болбайн турар.

Трактор паркының ажылы бо чылын багай тургустунган. Чайгы чер андарылгазынче киргеи тракторлар техниктиг эдилгезиниң багайындан азы организасчок чоруктан күүс тургулаар чоруктар хөй. Ылангыя «Кызыл тараачын», «Большевик», Жданов аттыг, Калинин аттыг көдээ ажыл-агый артельдеринде тракторларның куруг туруушкуну кончуг хөй. Тракторлар ында үгле техниктиг эдилге чогундан эвес, харын кывар үүлдү, сугну өй-шаанда сөөртүп чедирбезиндеи куруг туруп, чайгы андарылганың чорудулгазын хожудаашкынга чедирип турар.

Көдээ ажыл-агый артельдериниң баштаар черлери тракторларга идегеп, чайгы андарылганы аттар күжү-биле чоруттайн турар. Чайгы андарылгага хереглетиннер аттар колхоз бүрүзүнде четчирибиле бар. Тракторларны дозгаамал ажылдадыр дугайында хемчег албайн МТС дирекциязы чамдык колхозтарның баштаар черлериниң даргаларының азырадыкчы хөөнүнге алзып, чайгы андарылганы чорударын оларга хүлээтпейн турар.

Кыска хуусада колхоз бүрүзүнге чайгы андарылганың планын күүседирин хандырар дээш күженишкинни салыры МТС дирекциязындан, колхозтар баштаар черлериндеи негетинин турар.

С. МОНГУШ.

Бот-онаалганы чогуур өйүнде хавырар болгаш чөп ажыглаар

Улус ажыл-агыйын хөгжүдеринге болгаш чоннуң культурлуг чуртталгазын улам экижиринге бот онаалга улуг ужур-дузалыг. Ону көдээ чер-чер Советтери боттарынга хамааржып турар ажылчы чоннарның нинти хуралдарының шиитпирин өзугаар организастап чорудар.

Бот онаалга онаар дугайында айтырыгны чугаалажыр ажылчы чоннарның хуралдарын 10 хонук бурунгаар тус-туе көдээ Советтерге хамааржын турар хамааты бүрүзүнге чарлап дыннаткан чыыр ужурлуг. Аңаа чурттакчыларның хөй кезии олуржуру албан.

Бо чурумну каржызы-биле үрөөр, бот онаалганы онаар үезинде чоннуң нинти хуралдарын чыгбас, үгле Советтиң удуртур ажыддакчылары боттары шиитпирлеп кааптар чоруктар бистиң областың эдээн хөй көдээ Советтеринде бар. Оон уламындан бот онаалга шын эвес онаатынар, чогуур өйүнде хавыртынмас болгаш улус ажыл-агыйын хөгжүдеринге, культура тургузуушкунунга немелде акша-хөрөнги болур ужурлуг ролюн ол чидирип турар.

Бот онаалга өзугаар кирген акша-хөрөнги көдээ Советтиң бюджединге хамаарышпас болгаш үгле оруктар кылырынга, школалар, көвүрүглер, кудуктар, нинтиниң чунар-бажыңнарын тударынга, эмнелге болгаш культура-чырыдышкын албан черлериң септээринге чарыгдатынар ужурлуг.

Ындыг турбуже бот онаалгадан хавыртынган акша-хөрөнгини өскээр ажыглаар, самчыгдап төтчеглээр чоруктар бисте бар. Эрзин районнуң Мөрен көдээ Совединиң секретары турган Имажап 1954 чылда чурттакчылардан хавыртынган 1600 рубльди самчыгдаан харысалгага онаашкан. Барыын-Хемчик районда ындыг таварылгалар массалыы-биле база илерен турар. Мурнунда Кызыл-Тайга көдээ Совединиң даргазы турган Чарык-Карак 1700 рубльди, Кызыл-Мажалык суур Совединиң секретары турган Элепей 4800 рубльди самчыгдаан. Ол-ла районнуң Эрзи-Барлык көдээ Совединиң секретары Семис-оол бо чылын хавырган бот онаалгадан 1057 рубльди хуузунда ажыглаан.

Ажылчы чоннар боттарының хуралдарында бот онаалга чорудар дугайында шиитпирни үндүргеш, чыгдынган хөрөнгини кайнаар чарыгдаарының дугайында саналды киирер, а көдээ Советтер ол талазы-биле тускай сметаны тургускаш бадылаар ужурлуг. Бот онаалганы үгле Советтиң даргазы азы секретары эзлээр, кара дуразы-биле чарыгдаар азы шыгжан алган чытырар чоруктарны болдурбас херек.

Бот онаалганы кайнаар чарыгдаар дугайын үгле ажылчы чоннар шиитпирлээр, бо херекке район Советтериниң күүскомнары бизин киришпес дээрзин уттуп болбас. Олар үгле бот онаалганы шын онаарынга болгаш ажыглаарынга, чогуур өйүнде чорударынга контроль кылыр. Бо талазы-биле бистиң чамдык черлеривисте четпестер база бар. Барыын-Хемчик районда Эрги-Барлык көдээ Совединиң даргазы эш Норбу-Самбуу бо чылын хавыртынган бот онаалга акмазы 6000 рубльди ында «Большевик» колхозка чедирип каан турда, район Соведи ону херекке-даа албайн турар.

Бистиң областа бот онаалганың хавырылдазы чылдың-на долузу-биле күүсетинмейн чыл-чылы-биле кандыг-бир өрелер ышкаш шилчитинин турар. Бо чылын области 71 көдээ Советтерден бот онаалганың хавырылдазын үгле 8 Советтер күүсеткен. Чамдык көдээ Советтер амга чедир оода 50 хуузун безин хавырып албазын.

Оон хараазы-биле кандыг-даа эргежок чугула түлүг, септелге кылырынга чылын таарымчалыг үези аваа эртип турар. Чамдык районнарда көдээ Советтер чедир хавыртынмаан бот онаалгаларны үндүр бижип кааптар таварылгалар бар. Шынында бот онаалганы кандыг-бир хамаатыдан хавырбазының азы ону чиигедириниң айтырыын көдээ Советтиң киирип келгенин өзугаар ажылчы чоннарның нинти хуралдары шиитпирлээр ужурлуг.

Улус ажыл-агыйын хөгжүдер херекке, культура тургузуушкунунга ажылчы чоннарының акша-хөрөнгизиниң үлүүн киирерин үнелеп көрбес, үгле күрүнеден алырын бодаар шын эвес практикадан көдээ Советтер үштүнар ужурлуг. Кол үүе болза, бот онаалганы онаарын болгаш хавырарын, ону чогуур сорулгазынга ажыглаарын көдээ Советтер, оларның активтери организастаары болур. Ол шыкаш бот онаалгадан кирген хөрөнгилер кайнаар чарыгдатынарын, улус ажыл-агыйын, культура хөрөөн сайзырадырынга оон улуг идиглиг ужур-дузазын ажылчы чоннарга тайылбырлаар херек.

Бот онаалгадан кирген акша-хөрөнгилер канчаар ажыглатынын турарының дугайында хыналдаларны көдээ ревизия комиссиялары боттандырар хүлээлгелиг. Райкүүскомнар көдээ Советтерде бот онаалганың чогуур өйүнде хавырылдазын, ону шын онаарын контрольдаар, чоннуң салыышкынын чөп ажыглаар херекке дузаны көргүзер ужурлуг.

В. ТУМЕТЕЙ,
Облкүүскомнуң улуг инструктору.

Коммунал ажыл-агый черлериниң ажылын экижидер

Партияның Кызыл хоорай Комитети болгаш ажылчы чоннар депутаттарының хоорай Совединиң күүсекчи комитеди июнь 1-де хоорайның коммунал ажыл-агый черлериниң ажылдакчыларының хуралын эртирген. Аңаа 1955 чылда коммунал ажыл-агый черлериниң ажылын улам ынай күштелдирер хемчеглер дугайында илеткелди хоорай Совединиң күүсекчи комитединиң даргазы эш Кошкаров кылган.

Илеткелчи 1955 чылда хоорай сайзырадылгазының болгаш чаагайжыдылгазының талазы-биле хоорайның коммунал ажыл-агый черлериниң ажылында бар улуг четпестерни илереткен. Бо чылын хоорай чаагайжыдылгазынга күрүнеден дыка хөй түүнүг акша-хөрөнгини берген. Ону хоорхүүскомнуң коммунал килдизи, оон тус-тус салбырлары: транспорт конторазы (начальниги эш Татарчук), септелге конторазы (начальниги эш Сажин), хоорай чаагайжыдылгазының конторазы (начальниги эш Гапонов), чуртталга фондуларының эргелели (начальниги эш Баранов) ыракта четпес ажыглап, эрткен чылдарга бодаарга бо чылын ооҗум темпилиг ажылдап турар.

Эрткен 5 айларның дургузунда хоорайның коммунал ажыл-агый килдизиниң хереглелинге үндүрүп берген 3623 муң рубльден үгле 1300 муң рубль ажыглатынган. Хоорай чаагайжыдылгазының конторазының коллективи бо чылын чаагайжыдылга талазы-биле ажылдарны четпес боттандырып турар. Хоорайның кудумчуларында, скверлеринде, газоннарында арыг-шеверниң байдалы багай. Тарып олурткан ыыштарның ажаалгазы болгаш камгалалы чорутунмайн турар. Бо чылын Кочетов болгаш Октябрьская кудумчуларның тротуарларын асфальтылаар ажыл ам-даа эгелевээн. Даш дээрбези тургустунмаан, Ленин кудумчузун асфальтылаарының ийиги ээлчээнче ам-даа эгелеп киирбээн. Бо чылын хоорайга 8000 санныг теректер олуртур тургаш, 5000-ну олуртткан. Ол ышкаш хараган тарын олуртурунуң ажылын шуут эгелевээн. Бо четпестер ол контораның эргелекчизи эш Гапонов болгаш техниги эш Булгаков оларның олуттай, харысалга чок ажылдап турарындан болуп турар. Бо организацияда күш-ажылдың организациязы, оон сагылга-чуруму куду деннелде, ажыл шагы үзер чоруктар эвээш эвес. Чижээ, май айда ажылчыннар Найденов 2 хонукта, Чурбонов 3 хонукта ажылга үнмээннер. База ассенизатор эш Деряев ажылга үргүлчү эзирик кээп турар.

Ажылчыларының кылыр ажылдарының планы, нормазын болгаш төлөөр чурумун тургуспайн келген. Оон уламындан ажылчын кижи болуунуң кылыр нормазын, оон күүсетинин турарын билбейн турар. Харын-даа организацияның удуртукчулары безин ажылчыннарның ажыл нормазын канчаар күүседип турарын билин алырынга бергедээшкинге таваржып турар. Коллективте социалистиг чарыштыг калбартыаан болгаш политиктиг кижизидилге ажылдары багай тургустунган.

Хоорайның коммунал ажыл-агый килдизиниң септелге-тудуг конторазының ажылында база улуг четпестер барын илеткелчи болгаш санал бергеннер айткан. Бо чылдың чайгы сезонунда 8000 дөрбелчин метр шөлдүг 11 чуртталга бажыңнарын штукатуралаар болгаш өске-даа септелгелер планда көрдүнген. Мынчаарга бо хүнге чедир үгле ийи бажыңның септелгезин эгелээн. Ында күш-ажылдың организациязы куду деннелде. Ажылчыннар ажылга озалдап үнүп турар, септелгеге хереглээр чамдык материалдар чок. Ол ышкаш ажылчыннарның ажыл төлөврин ай санында чогуур өйүнде төлевейн турар.

Септелге конторазының удуртукчулары эштер Сажин, Бондаренко, Рябов олар тудугларга ховар барып, ажыл шагының кол кезээн кабинединге олуруп эртирип турарлар.

Хоорайның электростанциязының, чунар бажыңнарының, парихмахерскаяның ажылында улуг четпестерниң барын санал бергеннер шыңгыы шүүгүлээн. Хоорайның коммунал килдизиниң эргелекчизи эш Лощенко, кол инженери эш Гапонов бүдүрүлге контораларының ажылын боттуг удуртпайн, оларга хүн-бүрү практиктиг дуза көргүспейн турарын хуралдың киржикчилери демдеглээн.

З. САГААЧЫ.

Суур чаагайжыдылгазынче сагыш салыр

Чөөн-Хемчик районнуң Калинин аттыг көдээ ажыл-агый артелиниң суурунуң төвү — Даштыг-Кежигде чуртталганын, культураның, бүдүрүлгенин тудуглары чылдың-на немей туттунуп, суур чыл-бүрү сайзырап турар. Суурга бо чылын безин 14 чуртталга бажыңы, хлеб быжырар чер болгаш дарганнаар мастерская туттунар.

Суурнуң тудуун калбартыры-биле кады чаагайжыдылгазынче кичээнгей салыр ужурлуг. Ындыг турбуже, крышалары чок, шала кылдынган, шынары чавыс тудугларны доозулган тудуг санынга киирип турар. Ол ышкаш суурнуң кудумчуларын, чуртталга болгаш бүдүрүлге тудугларының чаныы ногаанчыдын, ыыш олуртулгазын организаставаан. Суурнуң арыг-шеверин сагытынмайн турар болгаш чаңгыс-даа кудук кастынмаан.

Тудугларны шынарлыг кылдыр тудуп доозарынче болгаш суур чаагайжыдылгазынче улуг кичээнгейни салып Чыргакы суму Соведи (даргазы эш Бора-Кеже), колхоз баштаар чери (даргазы эш Дакпай) ажыл-агыйжы хемчеглерни алыр өй келген.

М. ХУРАГАН-ООЛ.

Хүндүлел самбыразын ажыглавайн турар

Хүндүлел самбыразы болза, бүдүрүлгениң мурнакчыларын, оларның чедишкиннерин илередир партийжи пропаганданың база бир кол хевири болур. Ындыг турбуже Барыын-Хемчик районнуң Ворошилов аттыг көдээ ажыл-агый артелиниң хүндүлел самбыразын эрткен чылын чаңгыс катап долдурган соонда кагдынган.

Хүндүлел самбыразын үргүлчү долдуруп, аңаа колхоз бүдүрүлгезиниң мурнакчыларын мактап, өзулуг партийжи пропаганда болдурарын колхозта партия организациязы чедип алыр херек.

О. СЕРИҢ-ООЛ.

Чаа клуб

Сүт-Хөл районнуң «Сталинчы орук» көдээ ажыл-агый артели 300 олуттуг клуб тудуун дооскаш, ажыглалда киирген. Клуб колхозчу ажыл-ишчилериниң культурлуг дыштанылгазының одаа болуп турар. Кино-чуруктарны неделяда 5 катап үндүрүп турар.

П. ШОКПАА.

Өөреникчиден мастер чедир

Кызылдың мебель фабриказының металл-септелге мастерскаязының мастери Сергей Чапайкин күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидер, продукцияның шынарын экижидер дээш коллективте калбарган социалистиг чарыштың шылгаракчызы.

Өөреникчи елесарьдан мастер чедир дешпээн дуржулгалыг калр—Сергей Федорович Чапайкинниң эрткен оруу чүткүлүг күш-ажыл-биле хөлбашкан. Ол мастерскаяга киргеш елесарьлап ажылдап, бижик машиналарының, сан машиналарының эң бөдүүн кезектерин септеп турган. Ылап шын механизмнерниң чүгле бөдүүн кезектерин безин септээри, оларны алырып, эптээри оон улуг кичээнгейни негеп турган.

Нарын механизамнерни септээр кижи оон бүгү кезектерин чүве артырбайн чазыг чок билип алыры болгаш бедик мергежилдиг болуру чугула-дыр деп чүвени ол ажылдап турган билген. Мынчангаш Сергей Федорович дуржулгалыг елесарьлар болгаш мастерлериниң сүмезин ап, оларның канчаар ажылдап турарын кичээнгейлиг хайгаарап турган. Ол хостуг шактарында техниктиг литератураларны хөйну номчуп турган. Литература аңаа дыка дузалаан.

Мынчалза-даа ону практиктиг ажыл-биле хөлбаштырбас болза—ол ажык чок болур дээрзин билгеш, ол машиналарның бодун хөй катап алырын, эптеп, номда бижиттинген үүлдерни практика кырынга бүзүреп көрүп турган. Нарын машиналарның чагенчиг-ле кезээ үрелгеш, ажылдавастай бээр кандыг-ла бир чажыт тывызыысыг чоруун билип алыры аңаа эң берге болган. Бо берге болгаш бүжурганчыг тывызыкты тывары хөй шактарны, кыымак чорукту үргүлчү негеп турган. Мастер азы елесарь кижиниң ажылга өзулуг мергежили, кызымаа шынап-ла маңаа постур.

Ол шылгалданы Сергей Федорович елесарьлап эгелээнинин соонда каш ай хире болгаш чедишкиниг тулуп шыдаан. Ол кады ажылдап турар эштериниң болгаш бодунуң кызымаккай чоруунун ачызы-биле шилип алган ажылының нарын мергежилин шиңгээдип ап шыдаан...

Сергей Федорович ам бедик мергежилдиг мастер амаргаан. Ол бижик машиналарын-даа, сан машиналарын-даа үрелген черин эңдевес. Оон кылган ажылының быжырымчалыын чагыкчылар билир апарган. Шынап-ла ону чагыкчыларын болгаш мастерскаяның ажылчыннарының «Алдын холдуг» деп адап турары хөй эвес. Бүдүрүлгениң ай планын ол үргүлчү 160—170 хуу күүседип турар.

Дуржулгалыг мастер бодунуң олипрофессиязындан аңгыда өске ажылды — чадаг терге, ырлаар хааржак, нарын шоочалар септээрин база өөренип алган. Сергей Федорович бодунуң мергежилинге хөй-хөй аныяк кадрларны база бедик мергежилдиг кылдыр өөреткен. Оон өөреникчилери турган комсомолчулар эштер Бутягин, Шахматов, Пожигин олар ам бүдүрүлгениң мурнакчыдары апарган. Коллективте мурнакчы ажылчыннарның саныныг өскени металл-септелге мастерскаязының ажылчыннарының бүдүрүлге планын күүседириңге улуг чедишкиннерни чедип алырынга улуг идигни берген. Апрель, май айларның бүдүрүлге планын коллектив ажыр күүсеткен.

Сергей Федорович ак-сеткилдиг кызымаккай күш-ажылы дээш СЭКП обкомунуң чурт үлетпүрүнүң область эргелелиниң болгаш ВЛКСМ обкомунуң хүндүлел бижиктери-биле чеди удаа шаңнаткан. Аныяк мастер ол бедик үнелелди бодунуң чүткүлүг күш-ажылы-биле харыылап турар. Ол, үлетпүр ажылдакчыларының Бүгү-эвилел чөвүлел хуралының киржикчилериниң Кыйгырыын коллективтин кежигинери-биле бир дөмей деткивишаан, бүдүрүлге планын ай санында 150 хуу күүседирин хүлээнген.

С. САНДЮ.

Колхозтуң фермаларында

Тес-Хем районнуң Ленин аттыг колхозунда дүк кыргылдазы элбекшилдиг болуп турар.

Колхозта ам 1000 ажыг ирт кыргытынган, бир иттен-не ортумаа-биле 2—3,6 килограмм дүктү кыргып ап турар. Колхоз төвүнде фермада 27 кыргыкчылар кыргылданы хол хачызы-биле чорудуп, хүн-бүрү 300 баш ирттерни кыргып турар.

Кыргыкчылар Шилимаа 21 иттен 51 килограмм, Норжунмаа 20 иттен 46,4 килограмм, Долзатмаа 15 иттен 33,6 килограмм, Янбил-Хөө 13 иттен 30 килограмм дүк кыргып алганнар.

Колхоз кыргытынган дүктү кургадып сорттулааш, күрүнеге дужаап эгелей берген.

Колхозтун № 2 сүт-бараан фермазында 60 саар инектер бар, сүт саалдазы планда көрдүнгениннден дыка ажып турар. Март айдан бээр саанчылар Дембирел 12 инектен 21690 литр, Биче-уруг 12 инектен 1864 литр, Маажык 11 инектен 1570 литр сүт сагтаннар. Бо үениң иштинде фермага ниитизи-биле 5984 литр сүт сагдынган.

С. СЫРАТ-ООЛ.

Хову бригадазында

Бай-Тайга районнуң Молотов аттыг колхозунуң баштаар чери хову турлаглырын дериирнче кичээнгейни салып турар.

Колхозтуң № 2 хову бригадазында 100 кижи дыштанып, иштинде чемненир кухнялыг барак, 100 тонна тараа урар бир склад, кургадылга черлиг 90 дөрбелчин метр хемчээлдиг шывыглыг шаң тутган.

Бригада 635 гектар тараа культуралары чажып тараан болгаш оон үнүжү эки. Тараның баштайгы суггарылгазын чорудуп турар.

Бүгү тарааның суггарылгазын үштен эвээш эвес чоруткаш, гектар бүрүзүнден 25—30 центнер дүжүт алырын бригада хүлээнген.

С. АДЫГ.

Тарааның хоралыг дайзыннарын узуткан турар

Таңды районнуң Успенка эге школазының өөреникчилери өөредилгезин чедишкиниг дооскаш, төрээн колхозунуң шөлдериндеи тарааның хоралыг дайзыннары өргелерни узуткан аңнап турарлар.

Баштайгы аңнаашкынның түүнелинде С. Саша, С. Миша, М. Гена, А. Володя олар 212 өргелерни капка, дузак база суг кудуп тургаш өлүргеннер. Олар сөөлгү үеде өрге өлүреринин дүрген аргазын шиңгээдип, хоралакчыларны узуткаарын үүгүлчүлеп турарлар.

Аныяк аңчыларның саткан өргелер кештериниң квитанциязын барымдаалап оларның күш-ажылын колхоз баштаар чери 10 өргени 1 күш-хүнүнге санап берип турар.

А. СОДУНАМ.

Мал фермаларынга учётту бедик деннелге тургускан

Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың сагыш салыышкынының ачызында, колхозчу тараачыларның күжениишкиниг ажылының түүнелинде бистиң чурттуң көдээ ажыл-агый артельдеринин малының баш санын көвүдедириниң болгаш оон продуктулуун бедидериниң талазы-биле бедик көргүзүглерни чедип алган. Колхозтарның мал фермалары болза, колхоз бүдүрүлгезиниң улуг бараанныг адыры болур. Мынчангаш маңаа учётту эң-не бедик деннелге тургузары негетинин турар.

Учёт болза ажыл-агыйны план өзугаар удуртурунун, күрүне онаалдаларының күүселдезин контрольдаарының чепсээ. Мынчангаш колхозтарның мал фермаларынга эки тургускан учёт малды болгаш оон продуктузун камгалаарының чепсээ болуп турар.

Учётту эки, тода тургузарын бистиң областың эдээн хөй колхозтарының мал фермаларында чедип алган. Чижээ, Чөөн-Хемчик районнуң «Искра» колхозунуң сүт-бараан фермазында (зоотехниги эш Федотова) инектен сүт саалдазынга учётту эки тургускан. Инек бүрүзү саалда санында чеже сүт берип турарын ында доктаамад демдеглеп турар. Саанчылар сагган сүдүн учётчикке сүт хемчээр савага хемчээгеш дужаарга, учётчик сүттүн, хемчээлин сүт учёдунун дептеринге инек санынга демдеглеп турар.

Бир саанчыга быжыглаан бөлүк инектериниң сүдүнүн хемчээлин учётчик кежээнин-не түүнээш, ону хүлээп алган кылдыр сүт демдеглелинге бижип турар. Бо демдеглелди өзугаар бригадир сүттүн чуртун көдээ ажыл-агый артельдериниң

Варшава керээзи күштүг болуп турар

Найырал, кады ажылдажылга болгаш кайыгкайызынга дузалажыр дугайында Варшава керээзиниң киржикчилери бүгү 8 чурттар ол төөгүлүг документиин күштүг болдуруп бадылаан. Чоокку үеде бүгү бадылатыңган бижиктерни Варшавага кадагалап шыгжадыры-биле дужаганыныи соонда керээ күштүг болур.

Варшава керээзиниң ужур-дузазы кончуг улуг. Барыын талакы күрүнелериниң герман милитаризмни катап төрүтүндүрер деп шиитпириинге тайбыңга ынакшылдыг чурттарныың харыызы болган од. керээ болза, империалистериниң агрессчи ораалдажыышкыннарыныың оруунга идегелдиг шаптыктаашкыныы тургузуп турар болгаш тайбыңны хандырарыныың херээнге канчаар-даа аажок улуг салыышкын болур. Керээ болза, тайбыңныы, демократиныың болгаш социализмниң лагериниң чурттарыныың сырый каттышкан чоруун болгаш күүш-шыдалын улам-на улгаттырып турар. Керээниң киржикчилери чурттарныың тускайлаары чепсектиг күүсперлиг каттышкан командылалды тургусканы-биле ол чурттарныың кады ажылдажылгазы түгле экономика болгаш культура харылзааларыныың шугуму-биле хөгжүүр эвес, харын кады камгалалды организастаарыныың талазы-биле база хөгжөөн турар. Тайбыңга ынакшылдыг күрүнелериниң эвилели болза, «күштүн туружу» дээр баъкка сурагжаан политикага ынакшылдыг кижилериниң чоруун турары коргудуушкуннар ол эвилелдиң мурнунга шоодунчуг болгаш утка чок чүүл болу бээр шак ындыг күчүлүг күш болуп турар.

Ооң-биле кады Варшава керээзи шуутла камгаланыкчы характерлиг. Ол керээ герман милитаризмни катап төрүтүндүрериниң политиказынга болгаш шериг бөлүглежиишкиннерин тургузарынга коллективтиг айыыл чок чоруктуң политиказын удурланыштырып турар. Коллективтиг айыыл чок чоруктуң ниити-европа системазы тургустунган таварылгада сес чурттарныың керээзи күш чок болур деп керээде чугаалап турар. Варшава керээзиниң утка-бодалын хажыдар болгаш сес күрүнелериниң тайбыңның эрге ажыктарынга кады ажылдажылгазын агрессчи соңгу-атлантика блогу ышкаш чөөн чүктүн шериг бөлүглежиишкини кылдыр көрүп турар барыын чүкте бажык сагыштыларныың ораалдажыышкыны кандыг-даа үндезин чок болуп турар.

Варшава керээзи— улустар аразында дүшкүүрлүг чоруктарны кошкадырынче, тайбыңны болгаш улустарныың айыыл чок чоруун хандырарынче, бүгү чурттарныың болгаш улустарныың аразынга идегелдиг болгаш кады ажылдажылгаларныың байдалын тургузарынче угланган Совет Эвилелиниң болгаш тайбыңга ынакшылдыг бүгү-ле чурттарныың политиказынга чугула чүүл болуп турар.

Агрессчи блоктарны тургузуп, герман милитаризмни катап тургузуп, эңдере чепсегленишкиннерни организастап, улустар аразыныың дүшкүүрлүг чоруктарын кошкадыр туржук харын күштелдирип турар АКШ-тың агрессчи бөлүктери улам удурланышкак политиканы чорударын үргүлчүлеп турар. Бо чорук сөөлгү үедеги делегей болуушкуннарын бадыткап турар.

Варшава чөвүлел хуралыныың ажыттынарыныың бүдүүзүнде Совет чазак чепсегленишкиннерни кызырар, атомнуг чепсекти хоруурдаар, дайын айыылын узуткаар айтырыгларныың талазы-биле чаа саналды КНО-га киргени билдингир болгай. Бүгү делегейде хөй-ниити ол саналдарга байыр чедиргеи. Англияныың премьер-министри Иден болза, совет саналды англичаннарныың боттарын камгалаан санал кылдыр миннип көргеи. Ынчалза-даа, бо үеге чедир барык-ла бир ай эртип турар-даа болза, КНО-нуң чепсегленишкиннерни дүжүреринің талазы-биле адаккы комитединиң ажылы бурунгаарлап шимчевээн. АКШ-тың тускай төлөөлекчилери өске күрүнелериниң девискээрлеринде даштыкы шериг базаларын узуткаарынга-даа удур, атомнуг чепсекти хоруурунга болгаш ССРЭ-ниң өске саналдарынга-даа удур демисежирин үргүлчүлеп турарлар.

Чепсегленишкиннерни кызырар дугайында май 10-дагы совет санал ышкаш Варшава керээзи чаңгыс аай, хамаарышпас Германияны тургузарыныың эрге-ажыктарынга база бараан болуп турар. Герман айтырыгны демократтыг таайбың өзуга шиитпирлээр чорук бүгү Европаныың улустарынга айыыл чок чорукту хандырарынга арганы бээр. Ынчалза-даа АКШ болгаш барыын-герман эрге-чагыргалар Парижтиң шериг дугуржулгаларын боттандырарыныың болгаш герман милитаризмни катап төрүтүндүреринің политиказын үргүлчүлеп, Барыын Германияга өжөөнзирек чорукту өөскүдүп турар.

Чоокта чаа бонн чазак конституцияга чөрчүштүр катап төрүтүнүп турар вермахтыга шериглер хавырар дугайында хоойлу төлевилелин кончуг далаштыг хүлээп алган болгаш ону бадылаарыбиле парламентиге дамчыдып берген. Бонн эрге-чагыргаларныың күткүүшкүү болгаш ыдалаашкыны-биле Нюрнбергке, Эссенке, Луисбургка болгаш өске-даа барыын-герман хоорайларга дайынзырак чугааларны чугаалап турган болгаш кожа-хелбээ күрүнелериниң девискээрлеринче чүткүүшкүннерни ажыы-биле медеглеп турган өжөөн негекчилериниң чыыштары болган. Мырыңай-ла фашистиг диктатураныың үезинде ышкаш барыын-берлин полиция май 28-те фашистиг өзу-чурумнарныың катап төрүтүнериниң айыылынга удурланган ажылчы чоннарныың чыскаалын тарады сывырган.

Улустар аразыныың дүшкүүрлүг чоруктарын чымчадырыныың болгаш улустар аразыныың чамдык нарын айтырыгларын дугуржуруунуң сорулгалары-биле дөрт улуг күрүнелериниң чазактарыныың баштыңнарыныың чөвүлел хуралын чыылдырарын Совет Эвилели чайгылыш чокка чедип ап турар. Ынчалза-даа, АКШ күрүне секретары Даллестиң чугаазы-биле шак ындыг ужуражыышкыны организастаарыныың идеязын боттандырарынга шаптыктап турар янзы-бүрү негелделерни идип үндүрүп турар. Даллес бодунуң сөөлгү чугааларынга дөрт күрүнелериниң чөвүлел хуралын чыылдырарыныың идеязын безин бакыырадырын ораалдашкан. АКШ-тың чазаа моон мурнундагызы ышкаш, бодунуң медеглелериниге, улустар аразыныың шиитпирлетинмээн айтырыгларын таарыштырарынче херек кырында чүткүвейн турары илдең-дир деп май 26-дагы совет нотада айытканы бо чорукту бадыткап турар.

Варшава керээзи болза, демократтыг күрүнелерни тайбың дээш, фашизмниң катап төрүтүнериниге удур демиселге каттыштырарыныың принциптериниен үнүп турар. Соңгу-атлантика хевирлиг шериг блоктарыныың америк политиказы фашистиг күрүнелер киргеи турар шериг бөлүглежиишкиннерин тургузар ораалдажыышкынга үндезилетинин турар. Соңгу-атлантика блогунга франкочу Испанияны киирер дугайында чугаалажыышкыннарны АКШ-тың чорудун турары таварылга эвес.

Фактылар мындыг-дыр.

Варшава керээзиниң күүш-шыдалы болгаш ужур-дузазы болза, миллион-миллион массаларныың эрге-ажыктарынга ооң бараан болуп турарында, үр тайбыңны болгаш айыыл чок чорукту чедип ап турар улустарныың күзел-соруун илередип турарында. Америк «күштүн туружунуң» болгаш «соок дайынның» политиказыныың кошкаа болза, ооң чаңгыс-даа чуртта улустуң деткимчезин албайн турарында. Бо чорукту чамдык америк буржуаз ажылдакчылар безин миннип турарлар. Чоокта чаа америк үлетпүр ээзи Эрнест Уэйстиң медеглээни болза: «Тайбыңга ажыктыг хөөннерни моон соңгаар тоовайн барын болбас. Барыын Европаныың чону тулчуушкун шөлдериниен чөвүлел хуралдарныың залдарынче кирип чоруурун күзеп турар-дыр».

ДОПЧУЛАКЧЫ.

Югославияда бүдүрүлге тудуушкуну

БЕЛГРАД. «Вечерне новости» солуннуң дыңнадып турары Босния-да болгаш Герцеговинада эзээн хөй эң улуг үлетпүр черлериниң тудуу дооступ турар.

Маглайда фабрика тудуу доостур чыгаан, ол фабрика чыл бүрүде 24 муң тонна целлюлозаны, 22 муң тонна саазыныы болгаш саазындан кылган 16800 тонна шоодайларны чыл бүрүде бүлүрүп үндүрер.

«Ябланица» деп гидроэлектростанцияныың үшкү агрегадыныың эптелгези кидинне чорун турар. Ол агрегат бо чылдың чайынында ажыглалга кирген турар. Арткан үш агрегаттарныың дериишкини келир чылын доостур.

Варешада демир руда шахталарын чаартып дерип талазы-биле кол улуг ажылдар чорутунуп турар.

(СЭТА).

Коси хемде (индия) гидротехниктиг дериишкиннериниң тудуушкуну

ДЕЛИ. Коси хемде (Бихар штаттың соңгу кезээ) калбак хемчээлдиг гидротехниктиг ажылдарының дугайын Индияныың информация бюрозу дыңнадып турар. Гималайлардан эгелеп үнген Коси хем хар болгаш доштарны дүрген эргизин турар муссонни чаъстарыныың үезинде чыл-бүрүде дагларга ажып, хөөрөп, тарылга шөлдерин үреп, бажыңнарны буза шаап, малды болгаш кижилерни алгаш барып турган. Чижээ, 1954 чылда болган үерлээшкиниң чедирген когаралы 50 миллион руний түңнүг болган.

Хемниң ийи талаларынга моондак чалдар тудуунда чер ажылдарыныың чартыызм күүсетинген (оларныың ниити хемчээли 200 миллион куб. фут). Чалдарныың ниити узун дурту 146 миль болур. Оон ыңай 1,4 миллион акр черни суггарарын хандырып болур суггарылга четкизин тургузарын, а ол ышкаш 21 муң киловатт күштүг гидроэлектростанцияны тударын көрүп турар. Ол бүгү ажылдарга үндүрер чарыгдалдарныың ниити түңү 420 миллион рупий. Тудуг черинде 24 муң ажыг кижи ажылдап турар. Кыдынган ажылдарныың хөй кезиин Индий республиканыың чрезидентизи Прасадтың болгаш премьер-министр Нерунуң кыйгырыын өзугаар тудуг черинге келгеи эки-турачылар күүсеткеи. Эки-турачыларныың аразында хөй херееженнер бар.

(СЭТА).

Колумбияда тараачыннарныың тура-халыышкыны

НЬЮ-ЙОРК. Парлалганың дыңнадыгларын өзугаар алырга Колумбияныың Толима болгаш Кундай районнарында тараачыннарныың тура-халыышкыннары үргүлчүлеп турар. Боготада неделя санында үнер «Семана» деп солуннуң айтып турары болза, Колумбияда ол болуушкуннар чоннуң түренги, аштангы качыгдалдарыныың түңнелинде болу берген. «Эль Популар» деп Мексикан солуннуң дыңнатканы болза, аэродромнарга болгаш шериг черлеринге ажылдаары-биле шөлдерни хостап, улуг районнардан күүлелдиг көжүрүүшкүннерни кылган түңнелинде үш муң хережээннер болгаш бичии уруглар оран-сава чок артып, аш-өлүмге таварышканнар.

«Латин Америка тудей» деп бюллетеньниң дыңнадып турары болза, чазакка удурланыышкын кылып турар кижилериниң аразында бүгү политиктиг либералдыг, консерватив тиг, коммунистиг партияларга хамааржып, национал хосталганыын демократтыг фронтузун турган кижилериниң бары Колумбиядан алдынган медээлерден билдинин турар.

«Эль Популар» солун Латин Американыың ажылчы чоннарыныың конфедерациязының медеглелин парлаан, ында чугаалап турары болза, колумбий эрге-чагыргалар Толима болгаш Кундай районнарыныың тараачын чурттакчыларыныың тура-халыышкынынга удур калбак шериг хемчегларин ажыглаарын үргүлчүлеп турар. Ында танктарны, үтер-бооларны, ужарчүүлүү киирген. Чүс-чүс тараачыннар өлүп, кырлып, бүдүн-бүдүн суурлар хуюкталып турар. Ол кем-херектиг үүлгедиглерге төнчүнү салыр дээш удурланыышкынының бүгү делегей кампаниязын эгелээрин конференция бүгү делегейнин ажылчы чоннарын кыйгырып турар.

(СЭТА).

Англияда ажыл соксадыышкыны

ЛОНДОН. 70 муң ажыг паровоз машинистериниң болгаш одакчыларының ажыл соксадыышкыны чеди хонук уламчылап турар. Ажылчыннар дыка туруштуг болуп турар. Ажыл соксадып турарларының төлөөлекчизи «сагыш-сеткилдиң бүрүн каттыжыышкынын» олар көрүзүү турар деп медеглээн. Оларны өске адырларның ажылчыннары деткип турар. «Таймс» солуннуң дыңнадыы-биле алырга, Глазгонуң чүдүрүкчүлери ажыл соксадыышкыны-биле харыксыраан демир орук транспортун автомобиль транспорту-биле солуурунга удурланганын медеглээн болгаш пароходтардан руданы чүк автомашиналарынга чүдүреринден ойталаннар.

«Дейли телеграф энд морнинг пост» солуннуң корреспондентизиниң дыңнадып турары болза, үлетпүрге хөөр даштыы автотранспорт-биле чедирип бээринге олар удурланып турар деп Мурнуу Уэльстиң дагжылары медеглээн.

«Дейли скетч» солуннуң дыңнадып турары болза, шуткукчуларның каттышкан профэвилели паровоз септелгезинде ажылдап турар бодунуң кежигүннерин ажылды соксадырын кыйгырган. Ашфордун болгаш Даремниң ажылчыннары бо кыйгырыга каттышкан. Профэвилелиниң чиңгине секретары Гарднер ооң профэвилели ажыл соксадып турарларны шиитпирлии-биле деткип турар деп медеглээн.

Ажыл соксадыышкынының түңнелинде үлетпүрүнүң хөй-хөй адырларында ажыл үстүп турар. «Дейли телеграф энд морнинг пост» солуннуң медээлери-биле алырга хөөр даш-биле хандырылгада үүктелиишкин болуп турар төлөөде коксалаар хөй-хөй печкалар улуг үүктел-биле ажылдап турар. «Стандард мотор компани» фирма Ковентрида бодунуң заводтарынга ажыл шагындан дашкаар ажылды күш чок болдурган. Ол-ла хоорайга «Армстронг сиддли» фирманың заводунга ажыл шагындан дашкаар ажылды күш чок болдурган. Аштон-ин-Мейкерфилдиле (Ланкашир) прокат цехи кан чедишпейн турарындан неделяда чүгле үш хонукта ажылдап турар апарган. Барыын Шотландияныың хөй-хөй бүдүрүлгелери долу эвес чүктешкин-биле ажылдап турар.

Англияның улуг-улуг порттарының 20 муң докерлериниң ажыл-соксадыышкыны ийи неделя үргүлчүлеп турар. Рейтер агентилелиниң дыңнадыы-биле алырга Ливерпуль портта турып турар «Аскания» пароходтуң далайжылары 5 хонуктуң мурнунда ажыл соксадыышкыны кылган. Олар күш-ажылдың байдалын экижидерин негээн. Транс атлантика пароходтарының өске бир ийи командалары оларга каттышкан.

(СЭТА).

Ажыл соксаткан демир орукчулар-биле Англияның ажылчы чоннарының эп-сеткил каттыштырылгазы

ЛОНДОН. Хөй-ниитиниң сеткил-сагыжын ажыл соксаткан демир орукчуларга удурландыр тургузар дээн буржуаз пропаганданың ораалдажыышкыннары турзаа, чурттуң хөй ажылчы чоннары оларныың демиселин деткип турар.

«Бирмингам Пост» солуннуң дыңнадып турары болза, машина тудуунуң ажылчыннарының каттышкан профэвилелиниң Бирмингам округ комитеди бүгү ажыл соксадыышкынының үезинде паровозтарны, вагоннарны болгаш демир оруктуң өске-даа шимчедир кезектерин септеп-даа, хандырып-даа болбас деп паровоз депозунда ажылдап турар болуунуң кежигүннерине айтыышкын берген. Ол айтыышкынны машина тудуунуң ажылчыннарының каттышкан профэвилелиниң күүскомунуң шиитпирлеринге үндезилээш берген деп солун демдеглээн.

(СЭТА).

Египет-израиль харылзааларга хамаарыштыр

КАИР. Египет-израиль харылзааларныың чидигленгенинин дугайын египет парлалга дыңнадып турар. Израиль болгаш египет шериглериниң аразында үскүлежиишкиннер Газа районунда болуп турар дугайында медээлер хүн-бүрүде бар болуп турар. Тайбыңчыдылга дугайында дугуржулганы Израильдиң талазындан үреэнин солуннар дыннаткан. Парлалганың дыңнадыглары-биле алырга июнь 5-те 4 автомашиналарлыг израиль солдаттар ийи броневиктерге үдедип алгаш түр кызыгаар шугумун эртип, Египеттиң кызыгаар шериглериниң таңнылчерлерин пулеметтар-биле бооланнар. Израиль шериглер египет шериглериниң ол таңнылы черлерин миномёттар-биле болгаш артиллерия-биле харуда бооланнар. Египеттиң шериглери харыы отту ажыткан болгаш израиль шериглериниң атаказы ойтур шаптырган деп солуннар дыңнадып турар.

Израильдиң кызыгаарынга Иорданиябиле болгаш Сирия-биле база болган чепсектиг үскүлежиишкиннер дугайын солуннар дыңнадып турар.

(СЭТА).

Мурнуу Вьетнамда дайын чорудулгазы

ПАРИЖ. Франс Пресс агентилелиниң Сайгондан алган дыңнадыын өзугаар «Либерасьон» солуннуң бижип турары болза, Иго Динь Дьемниң чазаа Хоа-хао деп сектаның чепсектиг отрядтарынга удур улуг шавар халдаашкынны чоруткан. Артиллериага, танктарга болгаш парашютистерниң отрядтарынга деткидин алган чазак шеригленинин 50 батальоннары ол шавар халдаашкында киржип турар. Сектаның отрядтары Сайгоннуң барыынчүгүнде 150 километр черде турар арыгларже кире бергеннер.

Хоа-хао деп сектаның отрядтарының бүзээлээшкиннериниен чазактың шериглери улуг когаралдыг болуп турар дугайында дыңнадыглар Сайгондан алдынган.

«Либерасьон» солуннуң бижип турары болза, дайын чорудулгаларының түңнелинде чоннуң иштинде муң-муң кижи өлүрткен болгаш балыглаткан болуп турар.

(СЭТА).

Америк генералдын Бирмага келиринге Бирманың хөй-ниитизи удурланып турар

ПЕКИН. Рангундан дыңнадыгга даянгаш Синьхуа агентилелиниң дамчыдып турары болза, америк армияның штабының начальниги генерал Тэйлориуң Бирмага келир деп турарынга Бирманың хөй ниитизи удурланып турар.

Ылаңгыда, Бирманың ажылчын-тараачын партиязы даштыкы херектер министринге чагаа чоруткан, ында айтып турары болза «Бирмада агрессчи америк шериглер болгаш шериг базалары чок. Тэйлориуң Бирмага кандыг сорулгалыг келир деп турарын билбес бис». Америк генералдың келир деп турары «бирман үлүстүң тайбыңга ынакшылдыг чүткүлүнге удурланып турар» деп чүвени чаганың авторлары ооң ыңай демдеглеп турар.

(СЭТА).

„Шуманның планының" киржикчилери чурттарның даштыкы херектер министрлериниң чөвүлел хуралы

РИМ. Хөөр-даш болгаш кацның европа каттыжыышкыны (Шуманның планы) деп адатынган эвилелдиң киржикчилери болур чурттар — Францияның, Италияның, Барыын Германияның, Бельгияның, Голландияның болгаш Люксембургтуң даштыкы херектер министрлериниң чөвүлел хуралы июнь 1-ниң кежээзинде Мессинага ажыттынган.

Каттыжыышкынның «дээди органының» президентизиниң албан дужаалының кандидатуразының дугайында, а ол ышкаш ол каттыжыышкында кирип турар чурттарның аразынга экономиктиг харылзааларны моон соңгаар организастаарының янзы-бүрү төлевилелериниң дугайында айтырыгларның талазы-биле ол чөвүлел хурал ооң киржикчилериниң аразында чидиг маргылдаалары-биле эгелээн деп парлалганың дыңнадыгларындан билдинин турар.

(СЭТА).

Чоокку Чөөн-чүкте дайын белеткели

КАИР. Чоокта чаа Кипр ортулукка болган англи болгаш ирак шериг командылалының төлөөлекчилериниң чөвүлел хуралы «Дайын-даа болгаш тайбың-даа үеде ажылдап турар Англияның база Иракты шериг-агаар күштериниң чаңгыс-аай командылалын» тургузарын шиитпирлээнин Египеттиң «Мыср-Пресс» деп информация агентилелиниң Лондонда корреспондентизиниң дыңнадыын «Аль-Кахира» солун парлап үндүрген.

Чоокку Чөөн-чүкте англи шериг базаларында туруп турар хөй санныг чепсегленишкинни Иракка шилчидип бээр дугайында чөвүлел хуралга шиитпир үндүргенин корреспондент айтып турар.

(СЭТА).

Бразилияның Соңгу-чөөн үүгүнде ажылчы чоннарның аар-берге байдалы

МОНТЕВИДЕО. Чурттуң Соңгу-чөөн үүгүнде 11 миллион бразилдер чурттап турар черде тургустунган аар-берге байдал-биле холбаштыр Бразилияның хөй-ниитизи улуг сагыш човаашкынны илередип турар. Баңдаашкын, помещиктериниң аспаанда бүгү черниң киргени, үлетпүрнүң хожудангай чоруу, чоннуң үүкбижик чогу, аарыг чөвүлел, америк күүчүлел — бо бүгү үүлдер ажылчы чоннарның калбак массаларының амыдыралын улам-на бергедедип турар — деп «Боз операция» солун бижээн.

Хөй миллион чурттакчылар боттарының төрөөн черлерин каапкаш аштап өлбези-биле чурттуң мурнуу үүгүнде Сан-Пауло азы Парана штатче кылаштажып чоруур ужурга таварышканнар. Чаңгыс-ла чыл иштинде Сан-Пауложе 400 муң кижи кылаштажып чоруй барганнар.

Соңгу-чөөн штаттарның сураглыг политиктиг болгаш хөй-ниити ажылдакчыларының Бразилияның национал хосталгазының Эвилелинге деткиткен бөлүү болу берген аар берге-байдалды көргеш чурттуң ол районунда чоннуң амыдыралының деңнелин көдүрер талазы-биле хемчегларни ажылдап чогаадыр ындыг конгрессти бо чылдың июньда чыылдырарын кыйгырган.

(СЭТА).

Судтар залдарындан

Кызыл районнуң улус суду райпонуң Элегес Аксында столовазындан 4401 рубль болгаш «Бай-Булун» колхозтуң бир хаванын оорлаан хамааты Оолак Очур Оконовичиниң херээн үзүп шииткен.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң 1947 чылдың июнь 4-ги Чарлыының 4 үүлү-биле буруудаткаш О. Оолакты 10 чылда эдип чазаар күш-ажыл лагеринге хосталгазын казып шиитпишаан, оорлаан үүлдерин төлеткен.

Бии-Хем районнуң улус суду хулиган чорукту үүлгедип, улус эттеп, хөй-ниитиниң чурумун үргүлчү үреп келген М. Сымба, Г. Сериков, Н. Маскаров оларның херээн үзүп шииткен.

Керектээннерни хулиган херээнин дугайында буруудаткаш, М. Сымбаны 3 чылда, Г. Сериков, Н. Маскаров оларны 2—2 чылда эдип чазаар күш-ажыл лагеринге хоругдап шииткен.

Редактор Д. О. БЕГЗИ.

Совет Эвилелинге АКШ-тың көдээ ажыл-агый төлөөлериниң келир деп турарынга

ВАШИНГТОН. Июнь 15-тиң болгаш август 15-тиң аразында үеде АКШ-тың көдээ ажыл-агыйының 12 ажылдакчылар составтыг төлөөлери Совет Эвилелинге келир деп АКШ-тың Күрүне департаментизи болгаш чер ажылының министерствозу чарлаан.

Күрүне департаментизиниң болгаш чер ажылының министерствозунуң кады кылган медеглелинде америк төлөөлер америк көдээ ажыл-агыйны калбаа-биле төлөөлөөр, ооң кежигүннери фермерлериниң болгаш көдээ ажыл-агыйның эртем-шинчилел бөлүктеринде сураглыг кижилери болуп турар.

Фермерлериниң национал организацияларынга, Айова штаттың колледжазынга болгаш өске-даа колледжаларга төлөө кежигүннеринге кандидатураларны баш удур деп шиитпириинге эгелеп киреринин сүмелээнин медеглелде айтып турар. Бүрүн шилип алыышкынны хөй-ниитиниң эрге-дужаалдыг эвес бөлүктериниң төлөөлекчилериниен чорудар, ону күрүне секретары болгаш чер ажылының министри томуйлаан турар ужурлуг. Каш чүс кижи чоруурун күзээнин илереткен деп медеглелде демеглеп турар.

Американың көдээ ажыл-агый төлөөлериниң Совет Эвилелинче баары «официалдыг эвес болур чүве төлөөде, орук шүүдериниң чарыгдалының төлевирин АКШ-тың чазаның хөрөңгилериниен көрдүмес деп турар».

(СЭТА).

Индияда кан бүдүрүлгези

ДЕЛИ. Индияның информация бюрозунуң дыңнадып турары болза, 1954 чылда Индияга кан бүдүрүлгези 1226 муң тонна болуп турган. Кан бүдүрүлгези Индияга кажан-даа бо хире деңнелге четпейн турган. Ол чылдың иштинде 387 муң тонна канны дашкаар үндүр садыглаан.

(СЭТА).

Кинопрокаттың тыва конторазы
Областын кино экраннарынче

Герои сентября
(Сентябрьныың маадырлары)
деп чаа уран-чечен болгар кинону үндүрген.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Щетинкин кудумчузу, бажың № 3, ТЕЛЕФОННАРЫ: редакторнуң 3 — 62, редакторнуң оралакчызының, иштики информация киллистериниң —3—88, харымсалгалыг секретарының 4—98, партийжи амыдырал, пропаганда, үлетпүр болгаш транспорт, көдээ ажыл-агый киллистериниң 3—68, культура болгаш амыдырал, чагаа киллистериниң база бухгалтериянын—3—65.

ТС—02127. Культура эргелелиниң типографиязы